

LAAJA HYVINVOINTIKERTOMUS

2021-2024

Reisjärven kunta

Sisällysluettelo

1 JOHDANTO	3
2 MIKÄ IHMEEN HYVINVOINTI?	5
2.1 HYVINVOINNIN KÄSITTEESTÄ	5
2.2 HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMISEN PALVELUKARTTA	7
2.3 POHJOIS-POHJANMAAN HYVINVOINTIKÄSITYS	8
3 REISJÄRVEN VÄESTÖKEHITYS	8
3.1 VÄESTÖN MUUTOS VALTUUSTOKAUDELLA	8
3.2 VÄESTÖENNUSTE 2025–2035	9
4 HYVINVOINNIN EDISTÄMISEN TILANNEKUVA	10
4.2 HYTE-KERROIN	10
4.2.1 REISJÄRVEN HYTE-KERROIN	12
4.3 TEAVIISARI	13
4.3.1 REISJÄRVEN TEAVIISARI	13
4.4 KUNTALIITON HYVINVOINTI-INDIKAATTORI	16
4.5 HUONO-OSAISUUS SUOMESSA	18
5 MITEN REISJÄRVEN ASUKKAAT VOIVAT? – TIETOA KYSELYISTÄ	19
5.1 KOULUTERVEYSKYSELY	19
5.2 MOVE! -MITTAUKSET	22
5.3 ZEKKIPRO-NUORTEN HYVINVOINNIN TILANNEKUVA	22
5.4 MINUN ARKENI JA ELÄMÄNI -KYSELY	25
5.5 PÄIHDEKILANNE-KYSELY 2025	27
6 KUNTALAISTEN HYVINVOINTIA EDISTÄVÄT TOIMET IKÄRYHMITÄIN VALTUUSTOKAUDELLA	28
6.1 LAPSET JA LAPSIPERHEET	28
6.1.1 VARHAISKASVATUS	28
6.1.2 PERUSKOULU JA LUKIO	29
6.1.3 POHTEN LAPSIPERHEIDEN SOSIAALIPALVELUT	33
6.2 NUORET JA NUORET AIKUISET	33
6.2.1 KUNNAN NUORISOTYÖ	33
6.2.2 ETSIVÄ NUORISOTYÖ	34
6.3 TYÖIKÄISET	35
6.3.1 KUNTOUTTAVA TYÖTOIMINTA	35
6.4 IKÄIHMISET	36
6.4.1 POHTEN IKÄIHMISTEN PALVELUT	36

6.4.2 REISJÄRVEN KUNNAN VANHUS- JA VAMMAISNEUVOSTO.....	37
7 MUUT HYVINVOINTIA EDISTÄVÄT TOIMET KUNNASSA.....	38
7.1 KIRJASTO	38
7.2 LIIKUNTATOIMI	40
7.3 KULTTUURITOIMI	40
7.4 TEKNINEN TOIMI	41
7.5 REISJÄRVEN SEURAKUNNAN DIAKONIA TYÖ	42
7.6 JOKILATVAN OPISTO	43
7.7 JÄRJESTÖTOIMINTA	43
8 HANKKEET	44
8.1 KYNTTILÄT ESIIN VAKAN ALTA -HANKE 1.11.2020 – 30.9.2022	44
8.2 OSALLISUUTTA JA IHMISLÄHTÖISYYTTÄ PAIKALLISTA YHTEISTYÖTÄ EDISTÄMÄLLÄ -HANKE 1.8.2021 – 30.9.2023	45
8.3 POP-DIGI-HOITOTAKUU-HANKE 1.1.2022 – 31.12.2022	47
8.4 KAIKKI MUKAAN! -NUORISOTYÖN HANKE 13.2.2023 – 10.3.2024	48
8.5 KULTTUURINEUVONTAA KIRJASTOSTA -HANKE 1.4.2023 – 31.12.2024	49
LÄHTEET	50
LIITE: HYVINVOINTIKERTOMUKSEN VÄHIMMÄISTIETOSISÄLTÖ	

1 JOHDANTO

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on kunnan keskeisimpiä tehtäviä. Kuntalain (410/2015) 1 §:n mukaisesti "Kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla". Hyvinvointia ja terveyttä edistetään laajasti ja poikkihallinnollisesti kunnan kaikilla sektoreilla sekä yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa.

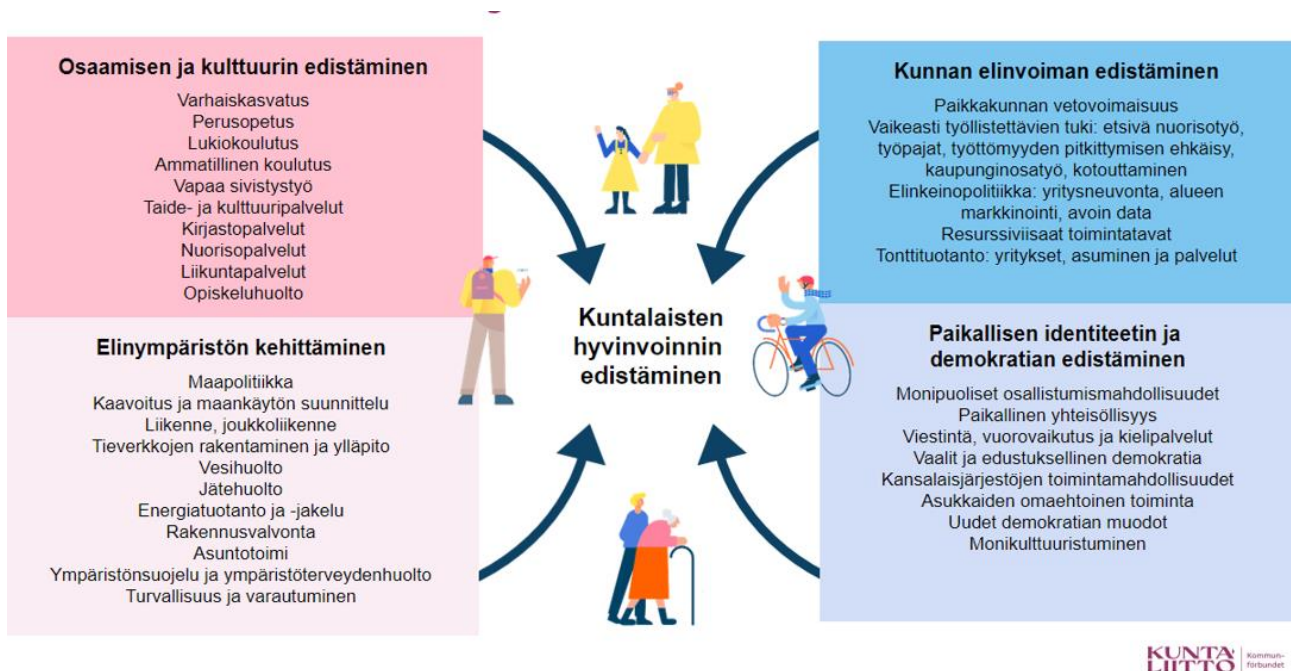
Kuva 1. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yhteistyö kunnassa (Kuntaliitto)

Kunnan ylin johto eli kunnanvaltuusto on vastuussa päätöksistä, joilla kunnassa edistetään hyvinvointia ja terveyttä. Valtuusto velvoittaa eri toimialat ottamaan hyvinvointi- ja terveysnäkökulmat huomioon omassa toiminnassaan. Kunnanvaltuuston tehtävänä on myös varmistaa, että hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtamisesta ja vastuista sovitaan selkeästi.

Reisjärven kunnassa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtamisrakenteet selkeytyivät valtuustokauden 2021–2024 aikana, kun hyvinvoinnin ja työllisyyden edistämisen koordinaattori aloitti toimessaan maaliskuussa 2023 ja keväällä 2023 myös hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmän kokoonpanoa uudistettiin. Hyvinvointityöryhmään on nimetty viisi jäsentä kunnan eri palvelualueilta. Lisäksi ryhmässä on edustus seurakunnalta ja järjestöistä. Myös kunnanhallitus on nimennyt ryhmään oman edustajansa. Ryhmän työskentelyä johtaa hyvinvoinnin ja työllisyyden edistämisen koordinaattori ja sihteerinä toimii varhaiskasvatuksen palvelusihteer.

Hyvinvointityöryhmä seuraa kuntalaisten hyvinvoinnin kehitystä ja valmistelee tarvittaessa päätöksentekoon tulevia asioita hyvinvoinnin näkökulmasta. Hyvinvointityöryhmä osallistuu asiantuntemuksellaan kunnan hyvinvoinnin kehittämiseen ja tarvittaessa hyvinvointityöryhmään kutsutaan ulkopuolisia asiantuntijoita täydentämään ryhmän työskentelyä.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on laaja-alaista ja pitkäjänteistä työtä. THL:n mukaan se on toimintaa, jolla tuetaan ihmisten mahdollisuuksia hyvinvoinnin, terveyden, osallisuuden sekä työ- ja toimintakyvyn ylläpitoon ja niiden parantamiseen. Esimerkiksi kunnassa näitä mahdollisuuksia luodaan pitämällä huolta kunnan olosuhteista, jotka tukevat hyvinvointia ja terveellisten valintojen tekemistä. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työssä pääpaino on ennaltaehkäisevässä toiminnassa.

Kuva 2. Kuntalaisten hyvinvoinnin edistäminen kunnissa (Kuntaliitto)

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021) velvoittaa kunnan valmistelemaan valtuustolle valtuustokausittain hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman. Tässä asiakirjassa kuvataan Reisjärven kuntalaisten hyvinvoinnin tilaa ja kehitystä kuluneella valtuustokaudella vuosina 2021–2024. Hyvinvointisuunnitelma on laadittu erillisenä asiakirjana vuosille 2024–2027 ja hyväksytty kunnanvaltuustossa 17.6.2024.

Kuluneen valtuustokauden aikana koettiin poikkeuksellisen paljon paikallisia ja myös maailmanlaajuisia muutoksia ja mullistuksia. Koronapandemia ja

muuttunut turvallisuustilanne mm. Ukrainan sodan seurauksena ovat vaikuttaneet ihmisten hyvinvointiin ja erityisesti turvallisuuden tunteeseen monin eri tavoin.

Valtuustokauden ajalle sijoittui myös hyvinvointialueuudistus, joka on yksi historian suurimmista hallinnollisista muutoksista. Julkiset sote-palvelut ja pelastustoimen tehtävien järjestämisvastuu siirrettiin kunnilta uusille hyvinvointialueille. Uudistuksen tavoitteena oli selkeyttää palvelurakennetta, taata yhdenvertaisemmat palvelut ja tehostaa resurssien käyttöä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon hallinnonalan uudistusten yhtenä tavoitteena oli siirtää palvelujen ja toiminnan painopistettä sairauksien hoidosta ja ongelmien korjaamisesta hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen sekä ennaltaehkäisevään toimintaan. Ihmisten terveyden ja hyvinvoinnin paranemisen lisäksi ennaltaehkäisevän painopisteen hyötyjä ovat väestön ikääntymisen myötä kasvavan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen ja kustannusten kasvun hillintä ja kestävä kehityksen tukeminen. Tätä taustaa vasten on selvää, että sekä kuntien että hyvinvointialueiden toiminnassa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen merkitys tulee tulevaisuudessa kasvamaan.

Kunnilla ja hyvinvointialueilla on jaettu ja yhteinen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä. Lainsäädäntö velvoittaa kuntia ja hyvinvointialueita neuvottelemaan vähintään kerran vuodessa keskenään sekä muiden toimijoiden kanssa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä koskevista tavoitteista, toimenpiteistä, yhteistyöstä ja seurannasta. Kaikki kuntien ja hyvinvointialueen yhteistyöhön tai hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyvät asiat eivät kuitenkaan ole lakisääteisten neuvotteluiden asioita, vaan ne tulee ratkoa normaalissa kuntien ja hyvinvointialueen yhteistyössä.

2 MIKÄ IHMEEN HYVINVOINTI?

2.1 HYVINVOINNIN KÄSITTEESTÄ

Mitä tarkoitetaan, kun sanotaan, että joku voi hyvin? Varsin usein hyvinvointi edellyttää ainakin kohtuullista elintasoa eli aineetonta vaurautta (tuloja ja kulutusta) eli käytännössä ansiotyötä. Myös terveys kuuluu olennaisesti hyvinvoinnin kokemukseen. Terve ihminen on usein sosiaalisesti energinen ja aktiivinen ja omaa myönteisiä ihmissuhteita.

Henkilökohtainen vapaus sekä liikkumis- ja vaikutusmahdollisuudet ovat niin ikään olennaisia hyvinvoinnin osa-alueita. Samoin koulutus, joka tukee toisaalta aineellista elintasoja ja toisaalta tuo mielekkyyttä elämään. Myöskään turvallisuudentunnetta ei voi unohtaa hyvinvoinnista puhuttaessa. Turvallinen ja vaaraton elinympäristö ylläpitää hyvinvointia ja päinvastoin vaarallinen ympäristö nakertaa turvallisuudentunnetta.

Hyvinvoinnin osatekijät jaetaan yleensä kolmeen ulottuvuuteen: terveyteen, materiaaliseen hyvinvointiin ja koettuun hyvinvointiin tai elämänlaatuun. Hyvinvointi-käsite viittaa suomen kielessä sekä yksilölliseen hyvinvointiin että yhteisötason hyvinvointiin. Yhteisötason hyvinvoinnin ulottuvuuksia ovat mm. elinolot, työllisyys ja työolot sekä toimeentulo. Yksilöllisen hyvinvoinnin osatekijöiksi taas luetaan sosiaaliset suhteet, itsensä toteuttaminen, onnellisuus ja sosiaalinen pääoma.

Akateemikko Erik Allardt (1925–2020) julkaisi vuonna 1976 tutkimuksen Hyvinvoinnin ulottuvuuksia, jonka aineiston hän kokosi muutamaa vuotta aiemmin. Allardt kehitti tutkimuksessa kuuluisan hyvinvointia kuvaavan käsitteistönsä having – loving – being. Allardilla having viittaa elintasaan, loving ihmisten välisiin yhteisyyssuhteisiin ja being itsensä toteuttamiseen. Myöhemmin Allardt lisäsi käsitteistöön vielä yksilön toimijuutta kuvaavan käsitteen doing, jonka nostaminen omaksi tarpeeksi heijastaa näkemystä ihmisestä aktiivisena toimijana.

Allardtin hyvinvointiteoria on edelleen ajankohtainen. Allardtin määrittelemille hyvinvoinnin osa-alueille perustuu mm. Kuntaliiton hyvinvointi-indikaattori, jossa jokaiselle osa-alueelle (having-loving-being) on omat määrittävät indikaattorit. Muuttujiksi on pyritty valitsemaan mahdollisimman hyvin osa-alueita kuvaavat indikaattorit, joista on mahdollista saada tieto jokaisesta kunnasta. Hyvinvointi-indikaattori on koonti-indikaattori laaja-alaisen hyvinvoinnin mittaamiseksi. Se kuvaa tuoreinta käytettävissä olevaa tietoa hyödyntäen läpileikkausta kuntalaisten hyvinvoinnin tilasta.

Yksi hyvinvointiin keskeisesti vaikuttava asia on myös subjektiivinen kokemus eli kokeeko ihminen itse voivansa hyvin. Objektiiviset mittarit ovat välttämättömiä tilastoinnin näkökulmasta, mutta yksilön oma kokemus on myös tärkeä. Tänä päivänä kuntien kehittämisessä korostetaan yhä enemmän kokemustiedon hyödyntämistä sekä kuntalaisten osallistumismahdollisuuksien kehittämistä. Kokemustieto auttaa kuntia muodostamaan monisävyistä kuvaa kuntalaisten hyvinvoinnin tilasta sekä luomaan painopisteitä hyvinvoinnin edistämisen ja strategiatyön tueksi.

2.2 HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMISEN PALVELUKARTTA

Sosiaali- ja terveysministeriö on vuonna 2021 (Lohtander ym. 2021) luonut hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen palvelukartan, jossa eri hyvinvoinnin osa-alueille on jäsennelty niihin linkittyviä toimia ja palveluita (Kuva 3). Malli perustuu alun perin Stiglizin komission (2009) malliin, jota on käytetty etenkin EU:n alueella hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen alueen jäsentelyssä.

Tarkastelun lähtökohtana on, että ihmisen hyvinvointi koostuu kahdeksasta eri osa-alueesta: terveys, sosiaaliset yhteydet ja suhteet, aineellinen elintaso, koulutus, ympäristö, henkilökohtainen toiminta ja työ, turvallisuuden tunne ja ääni kuuluville yhteiskunnassa. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut on rajattu tarkastelun ulkopuolelle.

Koska hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen palveluille ja toiminnalle on ominaista yhdyspintojen sekä poikkihallinnollisuuden merkityksen korostuminen, on eri palveluiden tiukka rajaaminen haasteellista ja jopa epätarkoituksenmukaista. Palvelukartta kokoaa kuitenkin kattavasti yhteen, miten moninaisilla toimilla esimerkiksi kunta voi omalla toiminnallaan edistää kuntalaisten hyvinvointia sote-palveluiden ulkopuolisilla palveluilla.

Kuva 3. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen palvelukartta (mukaeltu Lohtander ym.)

2.3 POHJOIS-POHJANMAAN HYVINVOINTIKÄSITYS

Reisjärven kunta on sitoutunut Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointisopimukseen (2019–2025), joka ilmaisee sopijaosapuolten halun edistää ja kehittää pohjoispohjalaisten hyvinvointia. Pohjois-Pohjanmaan yhteistä hyvinvointityötä ohjaavat arvot ovat ihmislähtöisyys, rohkeus ja luovuus sekä yhdenvertaisuus.

Pohjoispohjalaisen ihmisen hyvinvointi

Minä, pohjoispohjalainen ihminen, voin hyvin silloin, kun koen eläväni hyvää arkea ja mielekästä elämää.

Hyvinvointiini vaikuttavat jokapäiväiset arjen tarpeeni, askareeni, yhteisöni ja ympäristöt, joissa elän ja toimin. Oma toimintani ja arjen valintani vaikuttavat omaan, läheisteni ja tulevien sukupolvien hyvinvointiin.

Toivon tulevani kuulluksi, nähdyksi, hyväksytyksi ja ymmärretyksi ihmisenä enkä yksittäisten tarpeideni kautta.

POPmaakunta ja Pohjois-Pohjanmaan liitto soveltaneet lähteestä Marika Kunnari 2017. POPsote päivittynyt 2021.

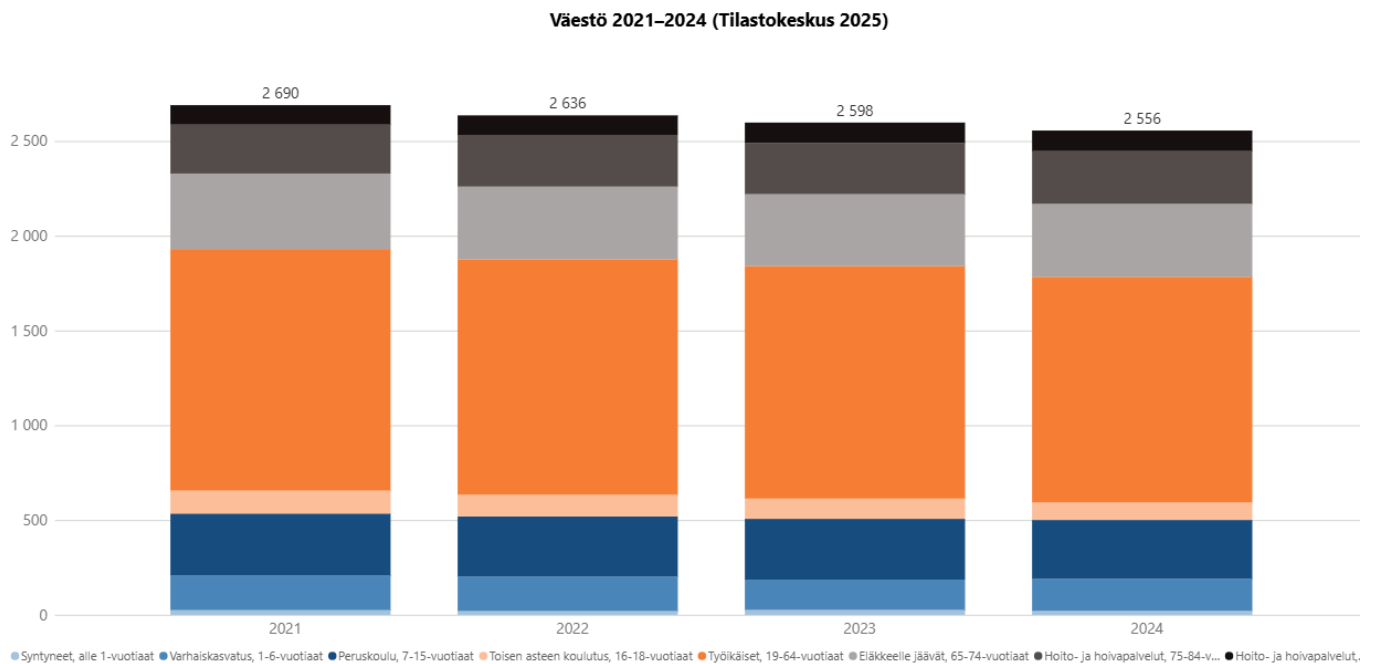
Kuva 4. Pohjoispohjalaisen ihmisen hyvinvoinnin osa-alueet

3 REISJÄRVEN VÄESTÖKEHITYS

3.1 VÄESTÖN MUUTOS VALTUUSTOKAUDELLA

Valtuustokauden 2021–2024 aikana Reisjärven väkiluku on edelleen jatkanut laskuaan. Vuoden 2024 lopussa Reisjärvellä oli asukkaita 2556, kun heitä vuonna 2021 oli 2690. Vähennystä tuli 134 henkilöä. Kaikkein eniten väen vähenemistä tapahtui työikäisessä väestössä (19–64-vuotiaat). Liki kaksi kolmasosaa koko väkiluvun laskusta kohdistui nimenomaan tähän ikäryhmään. Sen sijaan lasten ja eläkkeelle jäävien määrä pysyi lähes ennallaan. Pienoista nousua oli yli 75-vuotiaiden osalta.

Syntyneiden lasten määrä vaihteli valtuustokauden aikana vuosittain 20–27 välillä. Kuolleiden määrä samalla ajanjaksolla vaihteli 36–39 välillä, joten syntyneiden enemmisyys oli tilastollisesti negatiivinen. Ihmisiä kuoli enemmän kuin syntyi. Myös kuntien välinen nettomuutto, eli kuntaan muuttaneiden ja kunnasta pois muuttaneiden erotus oli Reisjärven kannalta enenevässä määrin negatiivinen.

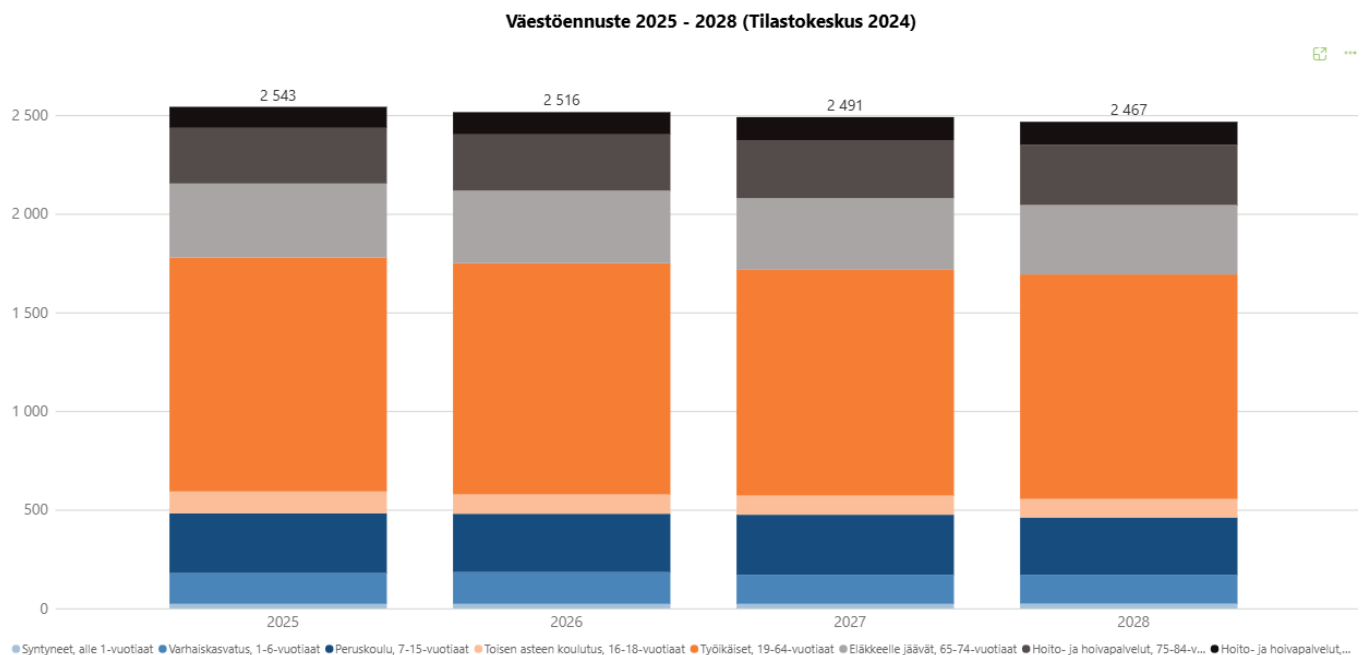
Kuva 5. Reisjärven väestö 2021–2024

3.2 VÄESTÖENNUSTE 2025–2035

Ennusteen mukaan Reisjärven kunnan väkiluku tulee tulevina vuosina edelleen laskemaan. Nyt alkaneen valtuustokauden loppupuolella vuonna 2028 Reisjärvellä olisi ennusteen mukaan asukkaita 2467. Väki siis vähenee edelleen, mutta ennusteen mukaan väkimäärän väheneminen olisi hieman maltillisempaa kuin nyt päättyneen valtuustokauden aikana.

Tarkasteltaessa väestöennustetta kymmenen vuoden aikajänteellä (2025–2035) on huomattavissa alle kouluikäisten määrän pysyminen lähes ennallaan, mutta toisaalta peruskoululaisten ja toisen asteen oppilaiden määrän väheneminen. Työikäisten määrä vähenee lähes 10 %. Huomattavinta on yli 75-vuotiaiden määrän kasvu. Tämä on väestöennusteen mukaan suurin yksittäinen muutos,

mikä on odotettavissa seuraavien kymmenen vuoden aikana Reisjärven väestön kehityksessä.

Kuva 6. Reisjärven väestöennuste 2025–2028

4 HYVINVOINNIN EDISTÄMISEN TILANNEKUVA

4.2 HYTE-KERROIN

Sote-uudistuksessa (1.1.2023 alkaen) sosiaali- ja terveystalvet siirtyivät hyvinvointialueiden järjestettäväksi, mutta vastuu kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä säilyi kunnilla.

Hyte-kerroin on kuntien valtionosuuteen liittyvä lisäosa, jonka tavoitteena on kannustaa kuntia hyvinvointia ja terveyttä edistävään työhön. Tämä tarkoittaa, että kunnan rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi sen tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Valtionosuus ei ole korvamerkittyä, vaan yleiskatteellista. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kannustin on kirjattu laissa kunnan peruspalvelujen valtionosuuden 15 §:ssä "hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lisäosa" (618/2021).

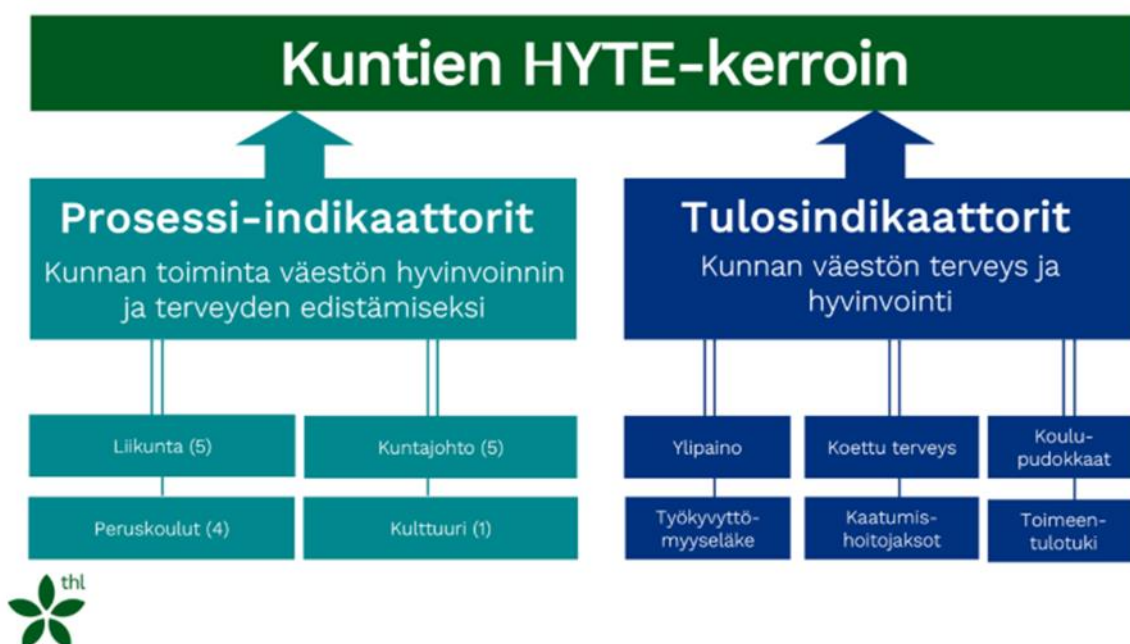
Kannustin otettiin käyttöön vuoden 2023 alusta, jolloin kunnille jaettiin ensimmäisen kerran uudistuksen jälkeinen valtionosuus. Kuntien palkitseminen vaikuttavasta hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä on tärkeää, koska hyvinvoiva väestö on elinvoimaisen kunnan ja hyvinvointialueen edellytys. Lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusten kasvun hillitseminen vaatii, että hyvinvointia ja terveyttä edistetään laajalti ihmisten arkiympäristöissä. Edellytyksiä väestön hyvinvoinnille ja terveydelle luovat koulutus, liikunta-, ruoka- ja kulttuuripalvelut, kaavoitus, liikennejärjestelyt sekä monet muut kunnan tehtävät.

Lisäosan suuruus määräytyy kahdenlaisten indikaattorien perusteella:

- ✓ toimintaa kuvaavat prosessi- indikaattorit (15 kpl)
- ✓ tuloksia kuvaavat tulosindikaattorit (6 kpl)

Yhteensä indikaattoreita on 21. Indikaattorien soveltuvuus arvioidaan määräjain, eivätkä ne tule olemaan aina samoja.

Kunnan saama summa lasketaan seuraavasti: Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen perushinta x kunnan asukasluku x kunnan hyte-kerroin / koko maan hyte-kerroin. Kunnan saama hyte-kerroin on siis suhteellinen väkiluvun muutokseen ja koko maan hyte-kertoimen tulokseen. Lisäksi hyte-kertoimen kautta jaettava summa voi vaihdella vuosittain.

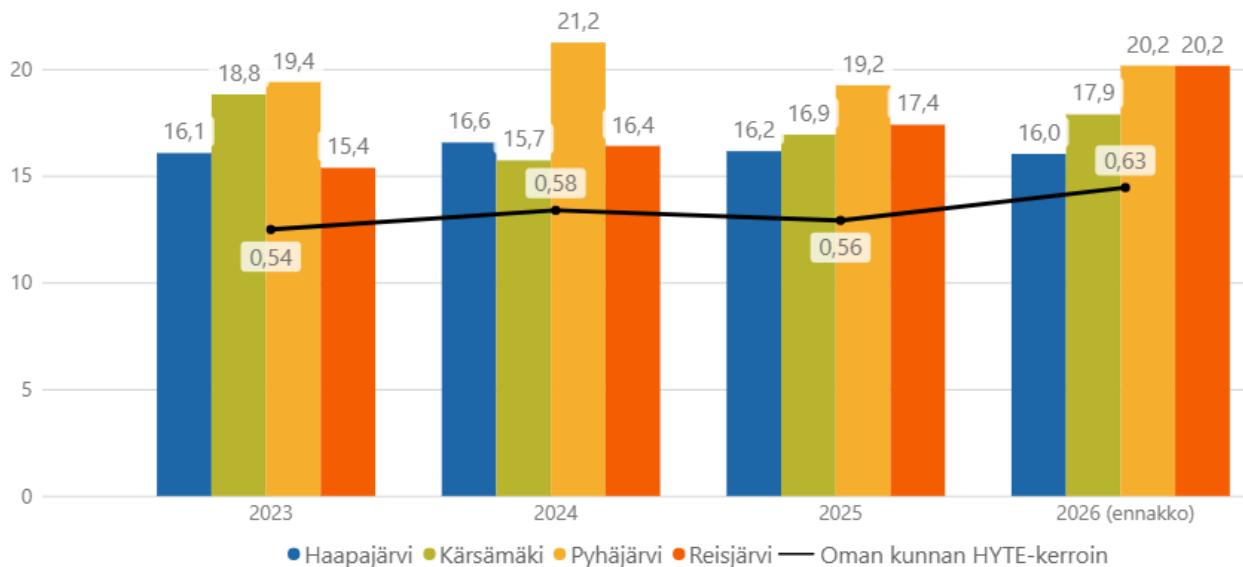

Kuva 7. Kuntien hyte-kerroin

4.2.1 REISJÄRVEN HYTE-KERROIN

HYTE-kertoimeen perustuva rahoitus, €/asukas

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa

Kuva 8. Hyte-kerroin e/asukas

Reisjärven hyte-kerroin on valtuustokauden 2021–2024 aikana parantunut huomattavasti. Valtuustokauden alussa vuonna 2021 hyte-kerroin oli 33 ja vuonna 2024 56. Euromääräisesti tarkasteltuna muutos tarkoittaa sitä, että jos vuonna 2021 hyte-kerroin oli 9,50 euroa/asukas, se oli vuonna 2024 17,40 euroa/asukas. Hyte-kertoimen arvo nousi valtuustokauden aikana euroissa mitattuna lähes 20 000 euroa. Silti maakunnallisesti tarkasteltuna Reisjärven hyte-kerroin on edelleen verrattain alhainen verrattuna Pohjois-Pohjanmaan muihin kuntiin.

Parannusta on tapahtunut erityisesti prosessi-indikaattoreissa, eli kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työssä. Tähän on mahdollista vaikuttaa suoraan kunnan omilla toimilla. Sen sijaan tulosindikaattoreiden osalta tuloksissa on ollut vaihtelua vuosittain. Vuonna 2024 tulosindikaattoreiden keskiarvo oli hieman alle koko maan keskiarvon ja selvästi alhaisempi kuin Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella keskimäärin, kun se kaksi vuotta aiemmin (2022) oli ollut molempia keskiarvoja parempi.

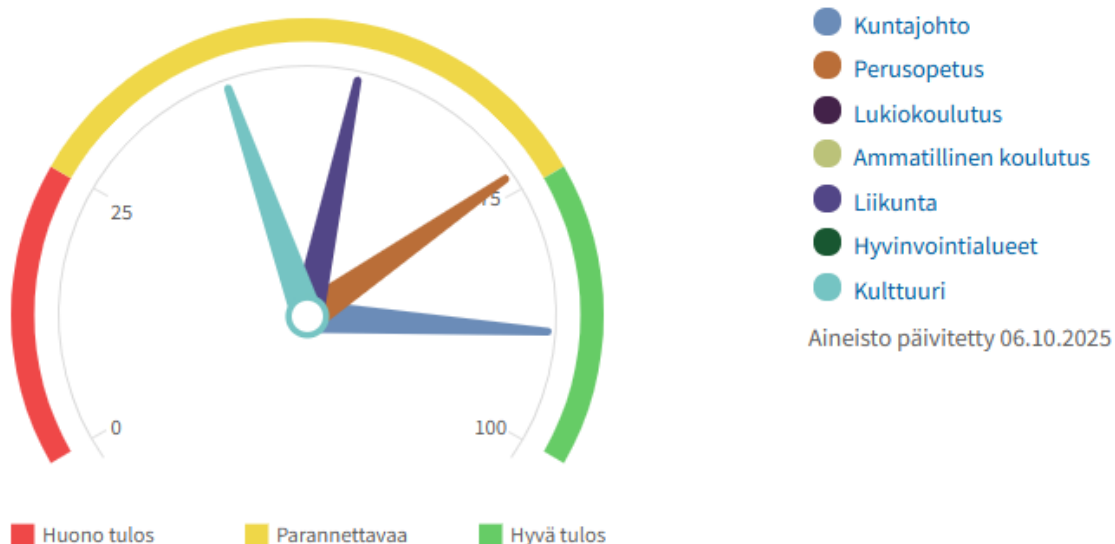
4.3 TEAVIISARI

TEAvisarin tiedot kuvaavat terveydenedistamisaktiivisuutta eli kunnan toimintaa asukkaidensa terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kerää kaksi kertaa vuodessa tietoja kunnan eri toimialojen hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyöstä (TEA). Kunkin toimialan tiedot päivittyvät joka toinen vuosi. Tiedonkeruulla selvitetään esimerkiksi toimenpiteitä, resursseja ja poikkihallinnollisia toimintakäytäntöjä.

TEAvisari tukee kuntien ja alueiden hyvinvoinnin ja terveydenedistämisen suunnittelua, kehittämistä ja johtamista. Vertailukelpoiset eri toimialoja kuvaavat tunnusluvut tekevät kuntien hyte-toiminnan näkyväksi sekä organisaation sisällä että myös ulospäin kuntalaisille. Vertailukelpoisen tiedon kerääminen mahdollistaa lisäksi kuntien vertaamisen keskenään sekä tavoitteiden toteutumisen yksityiskohtaisemman seurannan.

4.3.1 REISJÄRVEN TEAVIISARI

Kaikki sektorit : Reisjärvi 2025

Kuva 9. Reisjärven TEAvisari 2025

Pisteet	Reisjärvi	Koko maa
Kaikki sektorit	63	72
Kuntajohto	89	85
Perusopetus	73	64
Lukiokoulutus	..	69
Ammatillinen koulutus	..	66
Liikunta	55	69
Hyvinvointialueet	..	59
Kulttuuri	42	77

Kuva 10. TEAviisari kaikki sektorit

Reisjärven TEAviisarin tulos on valtuustokauden 2021–2024 aikana parantunut, mutta edelleen tulos on alhaisempi kuin koko maassa keskimäärin. Kehittämisen kohteita löytyy etenkin kulttuurin ja liikunnan osa-alueilta. Tulokset antavatkin suuntaa, mitkä asiat ovat hyvin, mutta myös mihin asioihin tulisi kiinnittää huomiota nyt alkaneella valtuustokaudella. Huomionarvoista on, että TEAviisarin tulokset vaikuttavat suoraan kunnan hyte-kertoimen prosessi-indikaattoreihin, joten kunnan terveyden ja hyvinvoinnin edistämistyön aktiivisuudella on sitäkin kautta myös rahallista merkitystä.

Kuntajohto

- ✓ Vuosivertailussa kuntajohdon pistemäärä on vuosien 2021–2025 aikana parantunut eniten (13 → 89)
- ✓ Parannusta on tullut kaikilla osa-alueilla: sitoutuminen, johtaminen, seuranta ja tarveanalyysi, voimavarat ja osallisuus
- ✓ Strategiatasolla sitoutuminen on tehty näkyvämmäksi (esim. asiakirjat)
- ✓ Lisätty henkilöstöresurssia hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen (hyvinvointikoordinaattori)
- ✓ Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtamisen rakenne selkeytynyt
- ✓ Parannettu asukkaiden mahdollisuuksia osallistua kunnan toiminnan kehittämiseen ja arviointiin (mm. kuntalaisfoorumit)
- ✓ Tulevina vuosina olisi hyvä ottaa laajasti käyttöön päätösten ennakkoarviointi
- ✓ Järjestöavustukset alhaisella tasolla

- ✓ Kokemusasiantuntijoiden käyttö kunnan palveluiden kehittämisessä ja suunnittelussa on vielä ollut vähäistä

Perusopetus

- ✓ Perusopetuksen osalta vuosivertailua ei mahdollista tehdä, koska vuoden 2021 tulokset puuttuvat (tietoja ei ole toimitettu). Seuraava tiedonkeruu on syksyllä 2025.
- ✓ Vuonna 2023 henkilöstöresurssi monin osin parempi kuin maassa keskimäärin, esimerkiksi opettajien mitoitus ja koulunkäynnin avustajien määrä
- ✓ Koulukiusaamisen seuranta toteutuu hyvin (esim. kirjaaminen ja tilastointi)
- ✓ Kodin ja koulun yhteistyö hyvällä tasolla
- ✓ Vanhempainyhdistystoiminnan aktivoituminen olisi tärkeää
- ✓ Huomiota olisi hyvä kiinnittää poissaolojen seurantaan
- ✓ Pitkät liikuntavälitunnit eivät ole toteutuneet

Liikunta

- ✓ Vuosien 2022–2024 aikana pistemäärä pysynyt samalla tasolla
- ✓ Liikuntapaikkojen määrä suhteutettuna asukaslukuun hyvällä tasolla
- ✓ Liikunnan edistäminen näkyy huonosti strategiatasolla eikä tavoitteita ole kirjattu talous- ja toimintasuunnitelmiin
- ✓ Liikuntaan ja ulkoiluun käytetyt resurssit erittäin alhaisella tasolla (esimerkiksi henkilöstöresussi)
- ✓ Liikuntaneuvonta ja soveltavan liikunnan palvelut puuttuvat
- ✓ Liikuntaryhmiä esimerkiksi työttömille tai ikääntyneille ei ole

Kulttuuri

- ✓ Kulttuurin TEAviisarin pistemäärä on vaihdellut vuosien 2021–2025 aikana 42–52 välillä
- ✓ Kaikukortti otettiin käyttöön vuoden 2025 alussa
- ✓ Kulttuurikasvatussuunnitelma valmistunut valtuustokauden 2021–2024 aikana
- ✓ Kirjastopalveluiden saatavuus hyvä ja fyysiset kirjastokäynnit hyvällä tasolla

- ✓ Kulttuurin TEAviisarin tulos erittäin alhainen verrattuna koko maan keskiarvoon
- ✓ Yhteistyön rakenteita sekä alueellisesti että kunnan sisäisesti heikosti
- ✓ Kulttuuritoimintaan liittyvät tavoitteet otettu heikosti huomioon kunnan toiminta- ja taloussuunnittelussa

4.4 KUNTALIITON HYVINVOINTI-INDIKAATTORI

Kuntaliiton hyvinvointi-indikaattori on koonti-indikaattori, joka muodostuu kolmesta eri osa-alueesta. Jokaisella osa-alueella on omat määrittävät indikaattorit, joista jokainen suhteutetaan kaikkien kuntien saamien arvojen kesken. Osa-alueet saavat omat kokonaistuloksensa. Näiden perusteella lasketaan lopullinen tulos, joka on suhteutettu keskiarvoon (100). Muuttujiksi on pyritty valitsemaan mahdollisimman hyvin osa-alueita kuvaavat indikaattorit. Valintaa on rajoittanut tarve saada tieto jokaisesta kunnasta.

Jaottelu perustuu Erik Allardtin hyvinvoinnin osa-alueet-jaotteluun. Osa-alueet indikaattorissa ovat:

Having (elintaso)

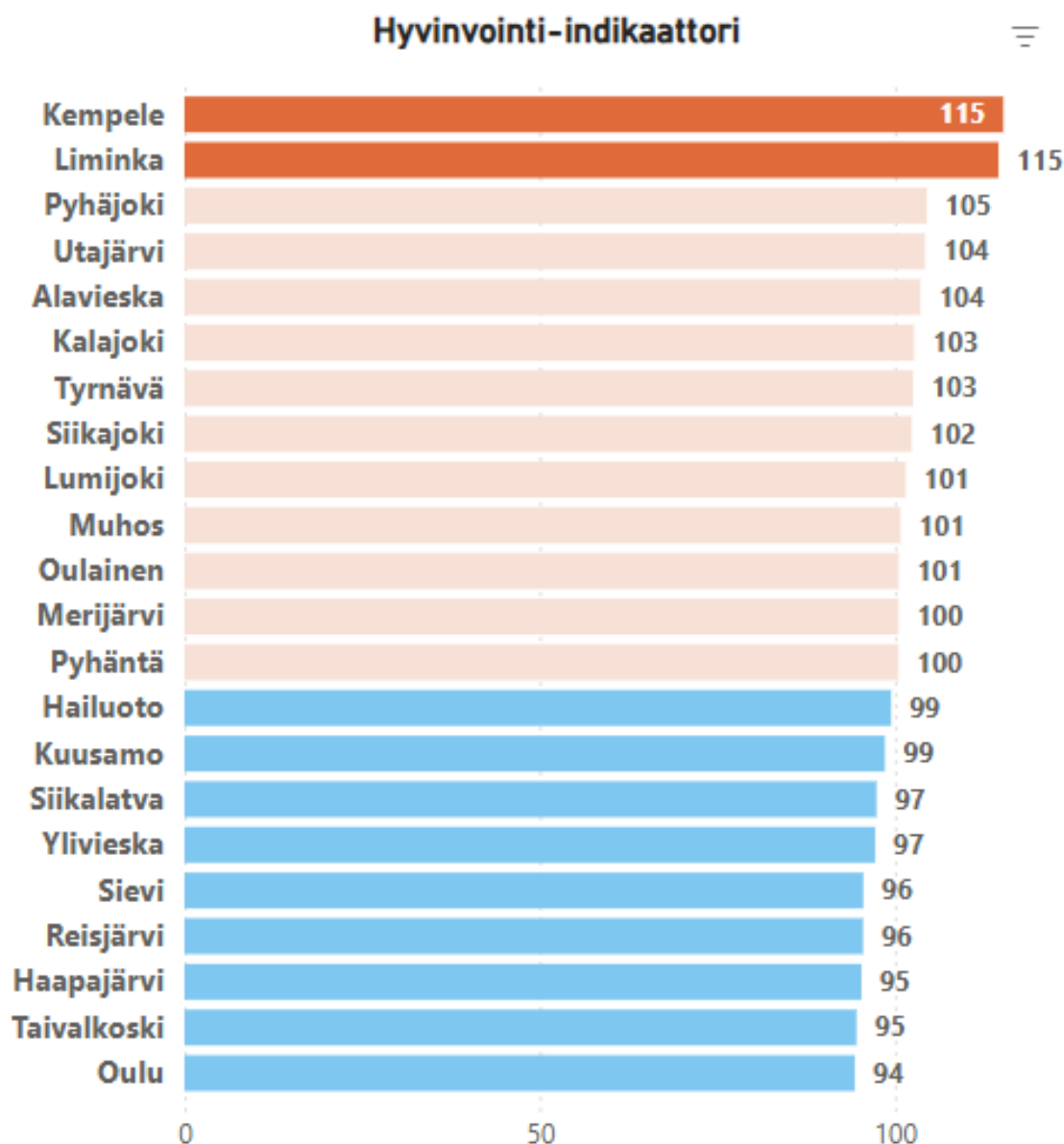
- ✓ Veronalaiset tulot, /1000as
- ✓ Toimeentulotukea saaneissa kotitalouksissa asuvat henkilöt, % asukkaista
- ✓ Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25–64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä
- ✓ Sairastavuus-indeksi, ikävakioitu
- ✓ Ahtaasti asuvat %
- ✓ Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Loving (yhteisyyssuhteet)

- ✓ Perusterveydenhuollon mielenterveyskäynnit yhteensä / 1 000 asukasta
- ✓ Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit, psykiatria / 1000 18 vuotta täyttäneitä
- ✓ Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / as
- ✓ Yhden hengen asuntokuntien osuus kaikista asuntokunnista

Being (itsensä toteuttaminen)

- ✓ Äänestysaktiivisuus
- ✓ Pitkäaikaistyöttömät, % työvoimasta
- ✓ Kirjastolainausten kokonaismäärä

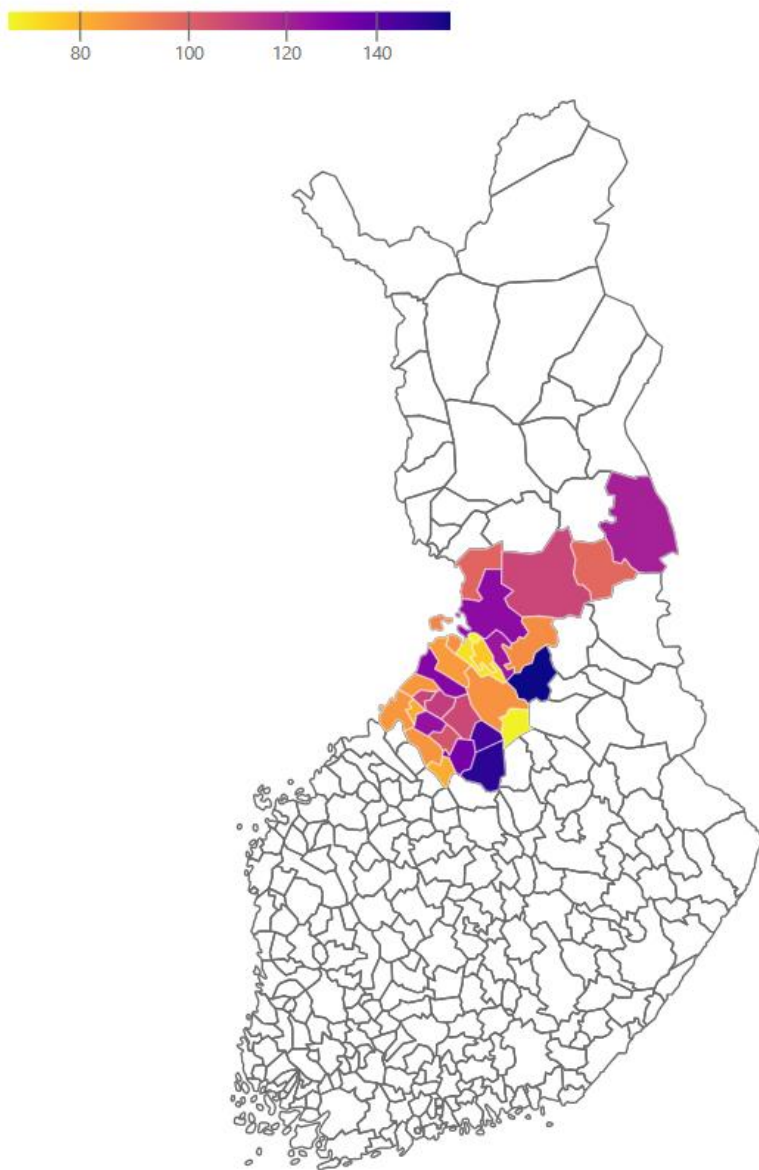
Kuva 11. Hyvinvointi-indikaattori Pohjois-Pohjanmaa 2023

Reisjärven tulos vuonna 2023 oli 96, mikä on hieman parempi kuin vuonna 2021 (93) ja vuonna 2022 (92). Tulos on kuitenkin edelleen alle 100, joten se on keskivertoa huonommalla tasolla. Pohjois-Pohjanmaalla vuonna 2023 paras tulos oli Kempeleen 115 ja huonoin Pyhäjärven 81. Koko maassa paras tulos hyvinvointi-indikaattorin osalta oli Kauniaisissa (137) ja Jämijärvellä (127).

Reisjärvellä osa-alueista heikoin tulos on vuosittain ollut elintason osalta (having) 90–92 ja paras tulos yhteisyyssuhteiden osalta (loving) 99–102. Itsensä toteuttamisen (being) osa-alueen tulos on vaihdellut 94–96 välillä.

4.5 HUONO-OSAISUUS SUOMESSA

Diakonia-ammattikorkeakoulun (Diak) kehittämä Huono-osaisuus Suomessa -karttasivusto kokoaa ajankohtaista ja vertailukelpoista tietoa hyvinvoinnin ja huono-osaisuuden alueellisesta jakautumisesta. Sivusto pureutuu eriarvoisuuteen useilla huono-osaisuutta mittaavilla muuttujilla. Tällaisia ovat esimerkiksi kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten osuus, pitkäaikais- ja nuorisotyöttömyys, toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneiden osuus sekä koulutuksen ulkopuolelle jääminen. Tiedot perustuvat THL:n Sotkanet indikaattoripalvelun tietoihin, joihin on yhdistetty Tilastokeskuksen tilasto- ja paikkatietoaineistoja.

Kuva 12. Huono-osaisuus Pohjois-Pohjanmaan kunnissa

Huono-osaisuutta tarkastellaan neljän erillisen summamuuttujan avulla; huono-osaisuus, huono-osaisuuden sosiaaliset seuraukset, huono-osaisuuden taloudelliset yhteydet ja inhimillinen huono-osaisuus.

Maakunnan tasolla tarkasteltuna Reisjärven huono-osaisuus oli vuonna 2022 alhaisimpia Pohjois-Pohjanmaalla. Reisjärven mediaaniarvo 81,67 oli viidenneksi alhaisin tulos, kun esimerkiksi lähikunnissa Haapajärvellä, Pyhäjärvellä ja Kärsämäellä huono-osaisuus oli huomattavasti korkeammalla tasolla. Koko maakunnan korkeimmat arvot olivat Vaalassa (157,6) ja Pyhäjärvellä (151,8), alhaisin Kempeleessä (68,1).

Reisjärven osalta korostuvat eniten huono-osaisuuden taloudelliset vaikutukset kuntataloudelle. Tämän summamuuttujan osalta Reisjärvi sijoittuu maakunnan keskitasoon. Sen sijaan huono-osaisuuden sosiaaliset seuraukset olivat maakunnan kolmanneksi pienimmät ja inhimillinen huono-osaisuus kuudenneksi pienintä.

5 MITEN REISJÄRVEN ASUKKAAT VOIVAT? – TIETOA KYSELYISTÄ

5.1 KOULUTERVEYSKYSELY

Kouluterveyskysely tuottaa joka toinen vuosi seurantatietoa lasten ja nuorten kokemuksista terveydestä, hyvinvoinnista, koulunkäynnistä ja opiskelusta sekä elintavoista. Kyselyyn vastaavat Reisjärvellä perusopetuksen 4. ja 5. luokkien oppilaat, perusopetuksen 8. ja 9. luokkien oppilaat sekä lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijat. Viimeisimmät valtakunnalliset, kuntakohtaiset ja alueelliset tulokset saatiin syksyllä 2025, joten tässä hyvinvointikertomuksessa on ollut mahdollista tarkastella tuloksia aikaväliltä 2021–2025.

Huomioita 4. ja 5. luokkalaisten tuloksista

- ✓ Yhä useampi reisjärvinen lapsi on tyytyväinen elämäänsä, kokee kouluinnostusta ja pitää koulunkäynnistä. Kun elämäänsä tyytyväisiä oli vuonna 2021 84 % vastaajista, oli luku vuonna 2025 88 %, mikä on parempi tulos kuin maassa keskimäärin.

- ✓ Erityisesti kouluyhteisö näyttää vaikuttavan positiivisesti lasten hyvinvointiin; lapset kokevat, että luokassa on rauhallista opiskella ja opettajat ovat kiinnostuneita, mitä oppilaalle kuuluu.
 - ✓ Koulukiusaaminen näyttäisi tulosten perusteella jonkin verran vähentyneen. Vuonna 2021 yli puolet lapsista (52 %) kertoi olleensa koulukiusattuna tai osallistunut koulukiusaamiseen, kun vuonna 2025 näin kertoi noin kolmasosa (30 %). Silti on huomioitavaa, että koulukiusaaminen koskettaa edelleen jollakin tavalla joka kolmatta 4. ja 5. luokkalaista.
 - ✓ Koulukavereiden kanssa toimeen tuleminen on vertailujaksolla parantunut ja noin 95 % lapsista kokee, että voi olla koulussa oma itsensä ja että koulussa on turvallinen olo.
 - ✓ Terveystilansa koki vuonna 2025 keskinäiseksi tai huonoksi vain 2 % vastaajista, kun luku vuonna 2021 oli 16 %.
 - ✓ Lasten kokemaa ahdistusoireilua näyttää vähentyneen. Kun vuonna 2021 vähintään lievää ahdistusoireilua koki 37 % vastaajista, vuonna 2025 näin koki 16 %. Luku on pienempi kuin koko maassa keskimäärin (28 %).
 - ✓ Lapset ovat pääsääntöisesti tyytyväisempiä kouluruokaan kuin koko maassa keskimäärin. Erityisesti kouluruoan maku koettiin vuonna 2025 paremmaksi kuin kaksi vuotta aiemmin.
 - ✓ Lähes kaikki 4. ja 5. luokkalaiset lapset (97 %) harrastavat jotakin viikoittain. Ohjattuun kulttuuriharrastukseen osallistuu Reisjärvellä suhteessa enemmän lapsia kuin maassa keskimäärin.
-
- ✓ Vain hieman yli puolet lapsista (54 %) keskustelelee usein koulupäivästä vanhempiensa kanssa.
 - ✓ Lapset tarvitsevat aikuisen tukea elintapojen ylläpitämisessä. Reisjärvesten lasten osalta olisi hyvä kiinnittää huomiota esimerkiksi hampaiden harjaamiseen, aamupalan syöntiin sekä liikkumiseen.
 - ✓ Lapsista sekä Reisjärven että koko maan tasolla alle puolet liikkuu vähintään tunnin päivässä. Kolmasosa jättää aamupalan syömättä sekä hampaat harjaamatta kahdesti päivässä.
 - ✓ Koulussa olisi hyvä kiinnittää erityistä huomiota lasten osallisuuden edistämiseen ja siihen, miten lapset voisivat enemmän osallistua koulun asioiden, tapahtumien, sääntöjen ja esimerkiksi kouluruokailun suunnitteluun. Näihin liittyvissä indikaattoreissa Reisjärvellä oli pääsääntöisesti kaikissa alhaisempi tulos kuin maassa keskimäärin.

Huomioita 8. ja 9. luokkalaisten tuloksista

- ✓ Reisjärvisistä nuorista 74 % on tyytyväisiä elämäänsä. Tyytyväisiä on hieman enemmän kuin koko maassa keskimäärin (68 %).
- ✓ 86 % nuorista uskoo, että voi vaikuttaa siihen, millainen omasta tulevaisuudesta tulee.
- ✓ Nuoret kokevat, että luokassa on hyvä työrauha ja koulussa on turvallista olla.
- ✓ Reisjärvisillä nuorilla on koulussa hyvin saatavilla aikuisia, joille voi kertoa mieltä painavista asioista. Tulos on selvästi parempi kuin koko maassa keskimäärin.
- ✓ Opettajien koetaan kohtelevan oppilaita reilusti ja opettajat ovat kiinnostuneita oppilaan kuulumisista ja antavat positiivista palautetta oppilaille.
- ✓ Lähes 90 % nuorista harrastaa jotakin vähintään kerran viikossa ja 100 % nuorista on viettänyt aikaa luonnossa viikoittain.
- ✓ Koululounas maistuu nuorille entistä paremmin. Vuonna 2025 60 % vastaajista piti koululounasta maultaan ja laadultaan hyvänä. Tulos on parempi kuin koko maassa keskimäärin.

- ✓ Yhä useampi nuori kokee koulu-uupumusta sekä kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta. Erityisesti sosiaalinen ahdistuneisuus on lisääntynyt huomattavasti valtuustokauden aikana. Vuonna 2025 reisjärvisistä nuorista lähes puolet koki ahdistusta sosiaalisissa tilanteissa.
- ✓ Vain yksi kolmasosa nuorista liikkuu vähintään tunnin päivässä.
- ✓ Joka kolmas nuori jättää aamupalan syömättä.
- ✓ Alkoholin käyttö on vähentynyt, mutta vastaavasti uusien tupakkatuotteiden, kuten sähkötupakan ja nikotiinipussien käyttö on kasvanut koko valtuustokauden ajan. Vuonna 2025 sähkötupakkaa, nuuskaa tai nikotiinipusseja käytti joka viides reisjärvinen nuori. Määrä on suurempi kuin maassa keskimäärin. Myös nuorten tupakointi on Reisjärvellä yleisempää kuin koko maassa.
- ✓ Netin haitallinen käyttö on lisääntynyt. Yhä useammalla on vaikeuksia rajoittaa netissä viettämäänsä aikaa.
- ✓ Joka kolmas nuori on ollut koulukiusattuna tai osallistunut koulukiusaamiseen lukukauden aikana. Vuonna 2025 36 % nuorista oli kokenut syrjintää koulussa tai vapaa-ajalla. Tulos on korkeampi kuin aiempina vuosina.
- ✓ Koulussa olisi hyvä kiinnittää huomiota oppilaiden mahdollisuuteen vaikuttaa koulua koskeviin asioihin. Viimeisimmän tuloksen mukaan 71 % oppilaista koki, että heillä on huonot mahdollisuudet vaikuttaa koulutyön suunnitteluun.

5.2 MOVE! -MITTAUKSET

Move! on perusopetuksen 5. ja 8. vuosiluokkien oppilaille tarkoitettu fyysisen toimintakyvyn valtakunnallinen mittaus- ja palautejärjestelmä, jonka keskeisenä tarkoituksena on kannustaa ja tukea lapsia ja nuoria huolehtimaan omasta fyysisestä toimintakyvystä.

Mittaukset ovat osa 5. ja 8. -luokkalaisten liikunnan opetusta. Oppilailta mitataan kestävyys- ja lihaskuntoa, liikkuvuutta sekä motorisia taitoja. Move!-mittaustuloksia hyödynnetään esimerkiksi koulujen liikunnanopetuksessa, kouluterveydenhuollon järjestämissä terveystarkastuksissa sekä valtakunnallisten, alueellisten ja paikallisten hyvinvointitoimenpiteiden suunnittelussa, seurannassa ja arvioinnissa.

Move! -mittausten tulokset osoittavat, että monella lapsella fyysinen toimintakyky on heikentynyt. Alueelliset erot lasten ja nuorten fyysisessä toimintakyvyssä ovat kuitenkin merkittäviä. Länsi-Uudenmaan, Pirkanmaan ja Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueilla on vähiten oppilaita, joilla toimintakyky on alhainen.

- ✓ Reisjärvellä koululaisten fyysinen toimintakyky on hieman parantunut aikavälillä 2022–2024.
- ✓ Vuonna 2024 28,9 prosentilla 5 lk:n oppilaista ja 32,1 prosentilla 8 lk:n oppilaista fyysinen toimintakyky oli mahdollisesti terveystä ja hyvinvointia kuluttavalla tai haittaavalla tasolla. Vuonna 2022 vastaavat prosenttiosuudet olivat 36,7 % (5 lk) ja 40 % (8 lk).

5.3 ZEKKIPRO-NUORTEN HYVINVOINNIN TILANNEKUVA

ZekkiPro -tiedonkeruu toteutettiin Diakonia-ammattikorkeakoulun (Diak), Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen ja kuntien yhteistyönä syksyllä 2024. ZekkiPro -tiedonkeruun tarkoituksena oli tuottaa lasten ja nuorten kokemustietoa, antaa yleiskuvaa lasten ja nuorten elämäntilanteesta sekä nostaa esiin ongelmia ja vahvuuksia liittyen lasten ja nuorten elämään.

Tilannekuvaa tarvittiin, koska lasten ja nuorten pahoinvointi on lisääntynyt ja lasten ja nuorten kanssa toimivilta ammattilaisilta ja päätöksentekijöiltä on puuttunut tieto siitä, miten lapset ja nuoret kokevat oman hyvinvointinsa.

Yhteisen ja jaetun kokonaiskuvan kautta lapsiin ja nuoriin voidaan paremmin suunnata samanaikaisia ja yhdenmukaisia toimia.

Tieto kerättiin lokakuussa 2024 oppilaitoksissa osana oppituntien työskentelyä. Poikkeuksena 1.–3 luokkalaiset, jotka vastasivat kyselyyn kotona vanhempiensa avustamana. Vastaajia koko maakunnan tasolla oli kaikkiaan 25 352, 28 Pohjois-Pohjanmaan kunnasta. Reisjärven kokonaisvastaajamäärä kaikki ikäryhmät mukaan lukien oli 104. Koska Reisjärvellä 10–13-vuotiaiden osalta vastaajamäärä jäi huomattavan pieneksi, tuloksia tämän ikäryhmän osalta ei käsitellä tässä raportissa.

7–9-vuotiaiden hyvinvointi

	Reisjärvi	Pohde
Herääminen	7,1	7,2
Aamu- ja iltatoimet	8	8,1
Koulumatkat	9,3	9,3
Koulu	8,3	8,4
Koti	9,2	9,2
Ystävät	9,1	9,2
Tavarat	9	9,2
Harrastaminen	8,5	8,6
Turvallisuus	9,1	9,3
Elämä	8,9	9

Taulukko 1. ZekkiPro -tiedonkeruun tulokset 7–9-vuotiaat

Nuorimmassa ikäryhmässä reisjärvisten lasten vastauskeskiarvot olivat suurimmaksi osaksi hieman alle Pohteen keskiarvojen tai lähellä sitä. Pääsääntöisesti 1.-3 luokkalaiset ovat tyytyväisiä hyvinvoinnin eri osa-alueisiin ja elämään yleisesti. Reisjärvellä vastaajat olivat tyytyväisimpiä koulumatkojen sujumiseen ja kodissa viihtymiseen. Suurimmat vaikeudet näyttäytyvät kouluun heräämisessä sekä aamu- ja iltatoimien hoitamisessa. Tämä ilmiö näkyi koko maakunnan tasolla samanlaisena. Vain alle puolet ikäluokasta jaksaa herätä kouluun hyvin.

Koko maakunnan tarkastelussa tässä ikäryhmässä sukupuolten välisiä eroja hyvinvoinnissa ei juuri nähdä, mutta ne alkavat näkyä vanhemmissa ikäluokissa.

7–9-vuotiailla pojilla oli kuitenkin nähtävissä enemmän vaikeuksia koulussa viihtymisen osalta, ja he olivat myös hieman vähemmän tyytyväisempiä elämäänsä kuin tytöt. Vanhemmissa ikäluokissa tilanne taas oli selvästi päinvastoin.

14–17-vuotiaiden hyvinvointi

			Reisjärvi	Pohde
Terveystila			7,4	7,5
Vaikeuksien voittaminen			7,2	7,2
Asumisolot			8,1	8,6
Pärjääminen			7,4	7,5
Perhe			8,8	8,8
Ystävät			7,9	7,9
Talous			7,2	7,6
Vahvuudet			7,6	7,6
Itsetunto			6,4	6,8
Elämä			7,6	7,6
Kehollinen haitta			6,8	7,3
Mielenterveyden haitta			6,9	7,2
Vamman aiheuttama haitta			7,6	8,1

Taulukko 2. ZekkiPro -tiedonkeruun tulokset 14–17-vuotiaat

Reisjärvisten nuorten tuloksissa elämään tyytyväisyys on verraten hyvällä tasolla. Reisjärven kokonaistulos on samassa linjassa koko maakunnan tuloksen kanssa. Sukupuolten välillä on kuitenkin nähtävissä suuria eroja. Reisjärvellä pojat ovat selvästi tyytyväisempiä elämäänsä kuin tytöt. Tämä näkyy tytöillä alhaisempana tuloksena lähes kaikilla kyselyn osa-alueella. Tytöistä vain noin kaksi kolmasosaa ilmoittaa olevansa tyytyväisiä elämäänsä, pojista lähes 87 %.

Eniten tyytyväisyyttä koetaan perheeseen ja läheisiin liittyen. Valtaosa nuorista niin Reisjärvellä kuin Pohjois-Pohjanmaalla yleensäkin ovat tyytyväisiä tähän elämän osa-alueeseen. Reisjärvellä pojista yli 91 % on tyytyväisiä, tytöistäkin 85 %.

Reisjärvisten nuorten vastauksissa korostuvat muuta maakuntaa alhaisemmat arvioinnit taloudellisen pärjäämisen, asumisolojen ja itsetunnon osa-alueilla.

Nämä nousevat esille erityisesti tyttöjen vastauksissa. Yksi neljäsosa reisjärvisistä tytöistä on tyytymätön taloudelliseen pärjäämiseen ja 15 % tyytymätön asumisoloihin, kun luvut poikien osalta ovat huomattavasti matalammat. Itsetunnon osalta sukupuolten välinen vaihtelu on koko maakunnankin tasolla suurta. Reisjärvisistä tytöistä vain reilu 40 % on tyytyväinen itsetuntoonsa, kun pojista tyytyväisiä on yli 60 % vastaajista.

5.4 MINUN ARKENI JA ELÄMÄNI -KYSELY

Pohjois-Pohjanmaalla toteutettiin Minun arkeni ja elämäni -kysely keväällä 2021 ja syksyllä 2024. Kyselyn tarkoituksena oli kerätä Pohjois-Pohjanmaalla asuvilta hyvinvointiin liittyvää kokemustietoa. Kyselyyn osallistui vuonna 2021 28 kuntaa, vuonna 2024 kaikki maakunnan 30 kuntaa. Reisjärveltä kyselyyn vastasi vuonna 2021 104 henkilöä, vuonna 2024 vastaajamäärä oli 190. Verrattuna aiempaan kyselyyn, vastaajamäärä nousi vuonna 2024 koko maakunnan alueella.

Minun arkeni ja elämäni -kyselyiden perusteella Reisjärven asukkaat ovat keskimäärin varsin tyytyväisiä elämäänsä, mutta suurin osa kaipaa silti elämäänsä pientä tai isompaa muutosta.

Vuonna 2024 (suluissa v.2021 tulos)

- ✓ 35,3 % (42 %) koki arkensa ja elämänsä riittävän hyväksi eikä kaivannut muutosta
- ✓ 52,1 % (48 %) kaipasi pientä muutosta
- ✓ 12,6 % (10 %) kaipasi isoa muutosta

Vuosien 2021–2024 aikana elämäänsä tyytyväisten osuus laski. Yhä useampi kaipaa elämäänsä pientä tai isompaa muutosta. Vuonna 2021 toivottiin eniten muutosta ihmissuhteisiin ja työhön liittyvissä asioissa, vuonna 2024 korostuivat huolet taloudellisesta toimeentulosta ja palveluiden saatavuudesta.

Vuonna 2024 muutosta kaivattiin eniten

- ✓ Rahan riittävyyteen ja taloudelliseen toimeentuloon
- ✓ Palveluiden saatavuuteen
- ✓ Kehon terveyteen
- ✓ Ihmissuhteisiin (ystävät, kaverit)

Avoimissa vastauksissa korostui huoli palveluiden saatavuudesta omalla paikkakunnalla. Peruspalveluiden heikkeneminen vaikuttaa suoraan ihmisten arkeen ja siihen, miten tyytyväisiä he ovat elämäänsä.

"Lääkärin ja sairaanhoidon saatavuus. Vanhukset ja sairaat on jätetty oman onnensa nojaan Reisjärvellä"

"Arkeen ja elämään kuuluu merkittävästi se, pääseekö hoitoon, jos sairastuu"

Palveluiden karsiminen aiheuttaa turvattomuutta etenkin ikäihmisissä. Useampi tuo vastauksissa esille, että palveluiden huonon saatavuuden vuoksi suunnitelmissa on muutto toiselle paikkakunnalle, lähemmäs palveluita.

"Peruspalvelut, varsinkin sote, tukahdutetaan Reisjärveltä. Pelottaa."

"Täällä on turvaton vanheta!"

"Terveyspalvelut huolettaa. Lähemmäksi kasvukeskuksia ja palveluita pitää lähteä vielä, kun pystyy."

Taloudelliseen pärjäämiseen liittyvät huolet ovat kasvaneet merkittävästi viime vuosien aikana, ja tämä näkyi myös reisjärvisien vastauksissa. Moni vastaaja koki, ettei raha tahdo riittää edes päivittäiseen elämiseen. Ilmiö on koko maakunnan laajuinen ja huoli taloudellisesta toimeentulosta näkyi kyselyn vastauksissa koko maakunnan tasolla.

Moni reisjärvinen vastaaja toivoi muutosta elintapoihin liittyvissä asioissa. Liikunnan harrastamista haluttaisiin lisätä, syödä terveellisemmin ja nukkua paremmin.

"Liikkumisen ja aktiivisuuden lisääminen arkeen"

"Se, että jaksaisi vielä tiiviin työpäivän jälkeen liikkua tai nähdä joitain työn ulkopuolisia"

"Nukun keskimäärin 5 h yössä arkisin ja olen siksi väsynyt. Pitäisi osata mennä aikaisemmin nukkumaan"

Kunnalta toivottiin mm. liikuntaryhmiä eri ikäisille liikkujille sekä kunnan liikuntatilojen käyttömahdollisuutta päiväaikaan. Moni reisjärvinen kokee myös yksinäisyyttä. Ystävien saaminen koettiin haasteelliseksi. Toisaalta moni toivoi, että elämässä jo oleville ystäville olisi hektisessä arjessa enemmän aikaa.

Tärkeimmät asiat, jotka auttavat Reisjärven asukkaita jaksamaan ja voimaan hyvin olivat

- ✓ Perhe ja muut läheiset ihmissuhteet
- ✓ Luonto
- ✓ Terveelliset elintavat; liikkuminen, ruoka ja uni

5.5 PÄIHDETILOANNE-KYSELY 2025

Maaliskuussa 2025 Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue ja Pohjois-Pohjanmaan kunnat keräsivät yhdessä asukkailta näkemyksiä siitä, miten päihteiden käyttö ja rahapelaaminen ilmenevät heidän asuinkunnassaan. Lisäksi kysyttiin, miten näihin liittyviä haittoja voitaisiin ehkäistä. Tietoa kerättiin päihdetilannekyselyllä. Kyselyyn vastasi yhteensä 1325 täysi-ikäistä Pohjois-Pohjanmaan asukasta. Reisjärveltä vastauksia kertyi 21 kpl.

Päihdetilannekyselyn tuloksia hyödynnetään Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen ja sen alueen kuntien ehkäisevän päihdetyön suunnittelussa ja kehittämisessä sekä hyvinvointitiedon raportoinnissa. Ehkäisevä päihdetyö on osa hyvinvointialueen ja kuntien tekemää lakisääteistä työtä hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämiseksi.

Päihdetilannekysely toi esiin asukkaiden monenlaisia huolia, jotka liittyivät päihteiden käyttöön ja rahapelaamiseen ja niistä aiheutuviin haittoihin. Erityisesti tupakan, nikotiinipussien, alkoholin ja nuuskan käyttö koettiin liialliseksi. Huolta herätti myös lasten, nuorten ja ikäihmisten päihteiden käyttö sekä rahapelaaminen.

Kyselyn tuloksia

- ✓ Haittoihin tulisi puuttua jämäkämmin. Vastaajat korostivat ehkäisevän päihdetyön merkitystä ja toivat esiin, että ennaltaehkäisy tulisi kohdistaa erityisesti lapsiin ja nuoriin.
- ✓ Keskeisiksi keinoiksi nähtiin valistus ja tiedottaminen, varhainen puuttuminen sekä avun, tuen ja palvelujen saatavuus.
- ✓ Päihdetilannekyselyn vastaajat painottivat varhaisen valistuksen ja tiedottamisen tärkeyttä erityisesti nuorten päihdekokeilujen ehkäisyssä. Valistus tulisi aloittaa jo alaluokilla. Vanhempien tukeminen kasvatustyössä ja heidän tietoisuutensa lisääminen päihteiden haitoista ovat keskeisiä tehtäviä ehkäisevässä työssä.

- ✓ Päihdetilannekyselyn vastaajat näkivät, että kunnissa tulisi panostaa ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen puuttumiseen rajoittamalla päihteiden, tupakka- ja nikotiinituotteiden sekä rahapelien saatavuutta ja käyttöä sekä lisäämällä valvontaa. Alaikäisille välittäminen herätti huolta.
- ✓ Ennaltaehkäisevää työtä tulisi suunnata syrjäytymisen ehkäisyyn. Yksinäisyys, taloudelliset vaikeudet ja yhteisöllisyyden puute nähtiin päihteiden käyttöä ja rahapelaamista lisäävinä riskitekijöinä.
- ✓ Vastaajat toivat esille huolen avun, tuen ja palvelujen saannin vaikeudesta. Vastaajat kokivat, että apua tulisi olla tarjolla silloin, kun sitä haetaan. Erityisesti matalan kynnyksen apu ja palvelut koettiin tarpeellisina. Apua ja tukea tulisi olla tarjolla myös ongelmakäyttäjien läheisille. Avusta, tuesta ja palveluista tulisi tiedottaa selkeämmin, millaista apua ja tukea on tarjolla ja mistä sitä löytää.
- ✓ Päihdetilannekyselyssä asukkaat toivoivat, että päihteisiin ja rahapelaamiseen suhtaudutaan jämäkästi mutta samalla ihmistä kunnioittaen. Ongelmien ehkäisy ja varhainen puuttuminen ovat sekä helpompia että edullisempia tapoja toimia. Varhaisella toiminnalla estetään ongelmien syveneminen.

6 KUNTALAISTEN HYVINVOINTIA EDISTÄVÄT TOIMET IKÄRYHMITTÄIN VALTUUSTOKAUDELLA

6.1 LAPSET JA LAPSIPERHEET

6.1.1 VARHAISKASVATUS

Valtuustokaudella 2021–2024 Reisjärvellä varhaiskasvatusta järjestettiin perhepäivähoidossa, päiväkodilla sekä ryhmäperhepäiväkodeissa. Reisjärvellä pystyttiin tarjoamaan varhaiskasvatuspaikka kaikille sitä hakeneille lapsille sekä tuottamaan ja tarjoamaan hoitoa alle kouluikäisille, subjektiivisen valintaoikeuden piirissä oleville lapsille lain määräämin perustein ja aikarajoin. Subjektiivisen oikeuden käyttäjien määrä varhaiskasvatuksessa lisääntyi. Myös varhaiskasvatusmaksujen alentaminen 2022 ja 2023 lisäsi varhaiskasvatuksen kysyntää.

Varhaiskasvatuksen tehtävä on yhteistyössä huoltajien kanssa edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista. Varhaiskasvatuksessa

toimitaan lasten ja perheiden terveyttä ja hyvinvointia edistään. Perheiden kanssa tehtiin kattavasti jokaisessa yksikössä lapsikohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat. Koska vanhemmat kohdattiin päivittäin, he olivat luontaisesti osana hoitopäivää. Osallisuutta pyrittiin lisäämään myös yhteisten tapahtumien avulla. Yhteisiä tapahtumia olivat esimerkiksi koko varhaiskasvatuksen yhteiset joulutapahtumat Petäjämäen ulkoilualueella, keväisin eskariin lähtevien juhla sekä tärkeän ihmisen päivä, jolloin lapsi sai kutsua päiväkotiin itselleen tärkeän ihmisen/ihmisiä.

Toimintaa kehitettiin päivittäin saatavien palautteiden perusteella. Lasten toiveita kerättiin aktiivisesti ryhmissä ja niitä otettiin aktiivisesti huomioon toiminnan suunnittelussa. Asiakastyytyväisyyskyselyt on toteutettu joka toinen vuosi. Yksiköissä pidettiin myös vanhempainillat, joissa kerrottiin perheille varhaiskasvatuksen tavoitteista ja oppimisen alueista. Myös vanhempainilloissa lapsilta ja vanhemmilta pyydettiin kirjallista palautetta sekä toiveita toiminnalle.

Varhaiskasvatuslaki muuttui 1.8.2022 lapsen tuen osalta. Lakimuutoksen myötä varhaiskasvatuksessa otettiin käyttöön lapsen tuen kolmiportainen malli. Lakimuutos vahvisti lapsen oikeutta tukeen. Koko henkilöstö kouluttautui lapsen kolmiportaiseen tukeen liittyvissä ja tuen prosessit saatiin käyntiin. Kolmiportaisen tuen myötä erityisopettajan rooli kasvoi tehostetun ja erityisen tuen päätöksen saaneiden lasten osalta. Uuden lain myötä tehostetusta ja erityisestä tuesta tulee tehdä hallintopäätös.

Reisjärven paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma päivitettiin keväällä 2022. Varhaiskasvatuksen päivittäisen toiminnan pedagogiikka ja suunnitelmallisuus lisääntyivät yksiköissä uuden varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden edelleen syventyessä toiminnassa. Vuoden 2023–2024 aikana henkilökunta kävi läpi Oulun yliopiston kehittämän TUNTUVA-koulutuskokonaisuuden, jossa perehdyttiin laajasti lapsen tunnesäätelyn tukemiseen.

6.1.2 PERUSKOULU JA LUKIO

Sivistystoimessa koulutusta järjestettiin kahdessa uudehkossa koulurakennuksessa: Niemenkartanossa ja Kisatien koulussa. Niemenkartanon koulun vanhanpuolen remontointia jatkettiin eri tilanteiden seurauksena. Työvoiman saatavuus vuosittain oli hyvä ja pätevää henkilöstöä oli saatavilla. Lyhyisiin pikaisiin sijaisuuksiin tekijöitä jouduttiin katselemaan.

Koulutoimeen valmisteltiin hyvinvointisuunnitelma ja sitä on toteutettu hyvin. Samoin valmisteltiin kulttuurikasvatussuunnitelma varmistamaan tasapuolisuus

kaikille ikäluokille. Edelleen on jatkettu yrittäjyyskasvatuksen suunnitelman toteuttamista varhaiskasvatuksesta lukioon. Suunnitelmien toteutuminen näkyi lasten hyvinvoinnissa.

Pohteen oppilashuollon yhteiset työntekijät kouluilla ja Reisjärven kristillisellä opistolla ovat omalta osaltaan lisänneet oppilaitosten muutakin yhteistyötä. Lakisääteiset terveystarkastukset on Reisjärvellä saatu tehtyä ajallaan. Psykologipalveluita ei ollut perusopetuksen osalta saatavissa kuin tutkimusten osalta. Oppilaiden ahdistuneisuus on lisääntynyt, vaikka toisaalta he kokevat terveystarkastuksen ja kouluun kiinnittymiskyselyn perusteella, että heillä on aikuisia, jotka kuuntelevat. Merkittävänä asiana tähän on ollut vuonna 2022 saatu koulunuorisotyöntekijä. Toimi on täytetty määräaikaisena, mutta toimija on ollut sama. Tämä on tuonut jatkuvuutta. Myös koulupoliisitoiminta on tuonut palveluja reisjärvisille lapsille ja nuorille. Tämäkin toiminta on ollut määräaikaista.

Kouluruoka aiheutti valtuustokaudella keskustelua, joka näkyi oppilaiden asennoitumisessa ja mielipiteissä. Palautetta kuunneltiin ja keittiö siirtyi pääosin omaan valmistukseen. Viimeinen mittaustulos antoi hyvän kuvan. Ateriat on pyritty valmistamaan siten, että ne vastaavat kouluruokasuosituksia, mutta ovat myös sellaisia, että niitä otetaan ja syödään.

Hyvinvoinnin vuosikello

Erityinen hyvinvointiopetus aloitettiin Reisjärven kouluissa syksyllä 2023. Tavoitteena on vahvistaa sekä oppilaiden että henkilökunnan kokonaisvaltaista hyvinvointia alakoulusta lukioon saakka. Reisjärven kunnan koulujen hyvinvointisuunnitelmaa toteutetaan hyvinvoinnin vuosikellon mukaisesti. Hyvinvointisuunnitelman teemat vahvistavat oppilaiden mielenterveystaitoja ja vahvistavat oppilaiden hyvinvointia. Hyvinvoinnin oppitunnit on suunniteltu niin, että ne tukevat myös koulun aikuisten hyvinvointia. Yhdessä tehtävät harjoitukset auttavat palautumaan työpäivän aikana sekä antavat iloa ja voimaa arkeen.

Hyvinvoinnin teemat jakautuvat neljään jaksoon koulun lukukausirytmien mukaisesti. Hyvinvoinnin vuosikellon teemat ovat

- ✓ yhteisöllinen hyvinvointi ja ystävällinen kohtaaminen
- ✓ tunnetaidot, myötätunto ja rauhoittumisen taidot
- ✓ tavoitteet, unelmat ja onnistuminen
- ✓ iloitseminen, kiittäminen ja yhdessä juhliminen

Kuva 13. Reisjärven hyvinvoinnin vuosikellon teemat

Opeteltavat taidot ovat ennaltaehkäiseviä mielenterveystaitoja, jotka vahvistavat oppilaiden kokonaisvaltaista hyvinvointia, tukevat oppimista, lisäävät yhteisöllisyyttä ja auttavat oppilaita kiinnittymään kouluun.

Peruskouluissa on hyvinvointitunteja 2 tuntia joka kolmas viikko. Lukiossa hyvinvointitunnit sijoitetaan koeviikoille. Oppilaille tehdään hyvinvointikyselyt joka vuosi marraskuussa, jolloin oppilaiden hyvinvoinnin kehitystä voidaan seurata ja hyvinvointikasvatuksen vaikutusta arvioida.

Harrastamisen Suomen mallin kerhot (Reippaat kerhot)

Harrastamisen Suomen malli on opetus- ja kulttuuriministeriön toimintamuoto. Tavoitteena on lasten ja nuorten hyvinvoinnin lisääminen. Tarkoituksena on mahdollistaa jokaiselle lapselle ja nuorelle mieluisa ja maksuton harrastus koulupäivän yhteydessä. Harrastustarjonta valitaan lasten ja nuorten toiveiden mukaan. Toimintamalli suunnitellaan, rakennetaan ja kokeillaan yhdessä harrastuksia tuottavien tahojen kanssa.

Harrastamisen Suomen mallin kerhot ovat olleet Reisjärvellä toiminnassa toiminnan pilottikaudesta 1.1.-5.6.2021 lähtien. Hankkeen tavoitteena on lasten ja nuorten aktiivisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen Reisjärvellä tarjoamalla ilmaista harrastustoimintaa mahdollisimman monipuolisesti. Monipuolinen

harrastustoiminta tukee lasten ja nuorten hyvinvointia ja lisää yhteenkuuluvuutta. Lapset ja nuoret ovat päässeet vaikuttamaan kerhotoiminnan suunnittelemiseen omia mielipiteitään ja toiveitaan esittämällä, joiden perusteella kerhotoimintaa on aina edellisiin vuosiin verrattuna. Lapset ja nuoret voivat koko kerhon ajan vaikuttaa toimintaan esittämällä toiveitaan toiminnasta.

Hankkeen päätavoitteet

- ✓ Lasten ja nuorten hyvinvoinnin lisääminen ja yhteenkuuluvuuden tunteen vahvistaminen
- ✓ Mahdollistaa lasten ja nuorten ilmainen harrastaminen myös lukuvuoden 2024–2025 aikana Reisjärvellä
- ✓ Luoda lapsille ja nuorille vastapainoa koulutyölle ja muille arkisille toimille
- ✓ Erityisesti yläkouluikäisten aktivoiminen harrastamaan
- ✓ Kerhopaikkojen monipuolinen tarjoaminen alakouluikäisille, joiden keskuudessa kiinnostus kerhotoimintaa kohtaan on ollut suurta
- ✓ Antaa edelleen lapsille ja nuorille mahdollisuus vaikuttaa harrastustoiminnan suunnitteluun Reisjärvellä.

Alakoulussa osallistuminen oli ahkeraa: osalla oli useita kerhoja, osalla yksi. Vain harva oli kokonaan harrastustoiminnan ulkopuolella. Kerhot olivat suosittuja ja alakoulussa kiinnostuneita oli enemmän kuin kerhoihin mahtui mukaan. Jokainen kuitenkin pääsi vähintään yhteen haluamaansa kerhoon.

Yläkoulussa noin puolet oppilaista osallistui kerhoihin. Pilottihankkeen aikana koronan jälkeen osallistuminen oli yläkoulussakin erittäin ahkeraa ja lähes kaikki osallistuivat johonkin kerhoon, mutta niistä määrästä tultiin alaspäin. Syitä osallistumattomuuteen olivat yleensä jo olemassa oleva, aikaa vievä harrastus, pitkät koulupäivät sekä kyyditysongelmat. Kuitenkin tuoreimman kouluterveyskyselyn mukaan 100 % Reisjärven 8. ja 9. -luokkalaisista on jokin harrastus.

Reippaiden kerhojen vaikuttavuus Reisjärven koulujen kerhotarjontaan on ollut huomattava. Ennen Reippaita kerhoja sekä ala- että yläkoululla toimi molemmissa 2 kerhoa, nyt alakoulussa on toiminut 12–14 kerhoa ja yläkoulussa 5–6 kerhoa vuosittain. Kerhoissa pääsee tutustumaan paremmin myös muihin kuin oman luokan oppilaisiin, pääsee tekemään yhdessä mukavia asioita ja oppimaan uutta. Harrastaminen on usein kallista, mutta koulujen kerhojen ilmainen ja monipuolinen tarjonta tarjoaa kaikille lapsille ja nuorille mahdollisuuden harrastaa.

6.1.3 POHTEEN LAPSIPERHEIDEN SOSIAALIPALVELUT

Perhesosiaalityössä asiakkaiden tarpeet näyttäytyivät hyvin erilaisina. Hyvinvointialueen lapsiperheiden sosiaalipalveluina myönnetään perheille esimerkiksi sosiaalityötä, sosiaaliohjausta, perhetyötä, tukiperheitä, tukihenkilöitä ja kotipalvelua. Asiakkuuksia Reisjärvellä oli tasaisesti noin 20 lasta koko ajan.

Kasvatus- ja perheneuvonnassa Reisjärvellä työskenteli sosiaalityöntekijä 1 pv/vko. Tässä palvelussa ilmiönä näkyi, että Reisjärvellä korostuivat isot perheet. Muuten samat trendit kuten muuallakin, eli vanhemmuuden haasteet, perheiden pahoinvointi sekä hankalat ja pitkittyneet eroriidat. Kasvatus- ja perheneuvonnan psykologi on pääsääntöisesti konsultaation varassa. Jonkin verran näkyi koulupsykologin puute kasvatus- ja perheneuvonnan palvelussa.

6.2 NUORET JA NUORET AIKUISET

6.2.1 KUNNAN NUORISOTYÖ

Valtuustokauden 2021–2024 aikana nuorisotilat olivat auki kirjaston aukioloaikoina sekä valvotusti tiistai- ja perjantai-iltaisina. Vuosina 2021–2022 koronarajoitukset rajoittivat käyttöä jonkin verran. Pääsääntöisesti toiminta käsitti vapaata oleskelua, pelaamista ja keskusteluja. Vuonna 2024 järjestettiin muutamia teemailtoja, joista tilavalvoja viesti nuorille ja heidän vanhemmilleen Wilman kautta. Aiheina olivat esimerkiksi päihteet, seurustelu, seksuaalisuus ja elokuvaillat.

Nuorisotiloissa kävi hyvin laajasti erilaisia nuoria erilaisilla perhetaustoilla. Tilat ja toiminta kokosivat yhteen erilaista nuorisoa. Lisääntyvä päihteidenkäyttö (nikotiinituotteet) ja päihteiden välitys näyttäytyvät huolestuttavana ilmiönä nuorten keskuudessa. Jonkin verran tulee esille myös yksinäisyyttä ja aikuisen juttukaverin tarvetta. Reisjärvellä on kuitenkin pääsääntöisesti hyvin käyttäytyviä, todella avoimia ja energisiä nuoria.

Nuorisotiloissa oli valtuustokauden 2021–2024 aikana runsaasti kävijöitä, mikä kertoo siitä, että tila on nuorille erittäin tärkeä kokoontumispaikka. Esimerkiksi vuoden 2024 aikana käyntejä kirjattiin 808 kpl, mikä on Reisjärven kokoiselle paikkakunnalle erittäin hyvä määrä.

Nuorisovaltuustovaalit järjestettiin vuosina 2021 ja 2024 ja nuorisovaltuusto kokoontui vuosien aikana keskimäärin 3–4 kertaa. Nuorisovaltuusto asetti myös edustajansa Pohjois-Pohjanmaan nuorisovaltuustoon, joka on hyvinvointialueen alueella toimiva nuorten vaikuttamistoimielin.

Nuorisovaltuuston toimintaa on vuodesta 2024 lähtien pyritty aktivoimaan. Taustalla on ajatus nuorten osallisuuden ja osallistumismahdollisuuksien parantamisesta. Nuorisovaltuusto ja Keskipiste Leaderin nuoret tekivät mm. keväällä 2024 yhteisen opintomatkan eduskuntatalolle Helsinkiin. Reissun aikana verkostoiduttiin muiden Keskipiste Leaderin nuorten kanssa sekä päästiin tutustumaan kansanedustajien työnkuvaan ja työpaikkaan.

Keväällä 2022 Kynttilät esiin vakan alta -hanke järjesti yhteistyössä Nuorten Suomi ry:n ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa Kisatien koululla Vaikuta! -teemapäivän, jossa nuorille esiteltiin erilaisia yhteiskunnallisen vaikuttamisen mahdollisuuksia, kuultiin nuorten mielipiteitä sekä esiteltiin nuorille yhdistysten tarjoamia kansalaistoiminnan mahdollisuuksia. Syksyllä 2024 järjestettiin Keski-Piste Leader ry:n konseptin mukainen Mikä Reisjärvellä harmittaa? -ilta, joka kokosi paikalle 22 osallistujaa. Tilaisuudessa käytiin hyvää keskustelua nuorten harmituksen aiheista sekä tulevaisuuden toiveista.

6.2.2 ETSIVÄ NUORISOTYÖ

Etsivän nuorisotyön resurssi Reisjärvellä oli vuosina 2021–2024 0,5 htv. Nuorten ohjaus- ja palveluverkostossa tämä on todettu riittäväksi resurssiksi. Esimerkiksi vuonna 2023 asiakkuuksia oli yhteensä 20 nuorta, joiden kanssa prosessit olivat eri mittaisia. Etsivässä nuorisotyössä jokaisen nuoren prosessi on erilainen ja etsivä nuorisotyö voi tukea nuorta juuri sen verran kuin nuori itse siinä hetkessä tarvitsee. Joskus yhteistyö kestää vuosia ja on viikoittaista, joskus taas asiat ratkeavat lyhyemmässäkin ajassa.

Nuorten moninaiset ja monimuotoiset haasteet näkyvät etsivän nuorisotyön kohderyhmässä. Nuorella on usein monen tasoisia ja monenlaisia haasteita, jotka ovat ajan myötä kasautuneet. Tällöin etsivän nuorisotyön nuorilähtöinen ja kokonaisvaltainen työote on todella tarpeen, kun lähdetään selvittämään nuoren tarpeita ja voimavaroja sekä tarvittavia palveluita.

Hyvinvointialueelle siirtyminen haastoi nuorten palveluiden saannissa, mikä osaltaan näkyi myös etsivän nuorisotyön asiakkuuksissa. Pelko palveluiden vähenemisestä kuului nuorten puheissa. Vuosien aikana etsivä jalkautui nuorten pariin erilaisiin nuorten tilaisuuksiin lukiolla, Reisjärven kristillisellä opistolla,

nuorisotiloissa, vanhempainiltoihin, yhteishakuiltaan, Ohjurissa, kutsunnoissa, Jelpiverkon alueellisissa tapaamisissa sekä muissa nuoria koskeavissa tapahtumissa. Näiden avulla tehtiin etsivää nuorisotyötä tutuksi ja madallettiin kynnystä ottaa yhteyttä etsivään nuorisotyöhön tarpeen vaatiessa.

6.3 TYÖIKÄISET

Työikäisen väestön hyvinvointia tuettiin esimerkiksi kirjasto-, liikunta- ja kulttuuripalveluiden sekä teknisten palveluiden kautta. Näistä toimista kerrottu tarkemmin kappaleessa 7.

6.3.1 KUNTOUTTAVA TYÖTOIMINTA

Sosiaalisen kuntoutuksen kehittämishanke (5.8.2019 – 30.4.2021) myötä Reisjärvelle luotiin kuntouttavaan työtoimintaan uusia elementtejä; työtoiminnan mahdollisuudet laajenivat työpajan muodossa, missä voi turvallisesti harjoitella perustyöelämätaitoja ja saada laajempaa palveluohjausta. Kuntouttavan työtoiminnan ohjaaja, etsivä nuorisotyöntekijä ja PPKY Selänteen sosiaalisen kuntoutuksen sosiaaliohjaaja aloittivat monialaisen yhteistyötyö saman katon alla hankkeen myötä.

Kuntouttava työtoiminta, etsivä nuorisotyö ja PPKY Selänteen sosiaalinen kuntoutus järjestivät yhdessä asiakkaille toimintaa vuoden 2022 loppuun asti. Yhteisellä toiminnalla edistettiin asiakkaiden fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyä sekä yhteenkuuluvuuden tunnetta. Ryhmätoiminnassa myös yksittäisen henkilön itsetunto kohosi. Asiakkaiden näkökulmasta kolmen työntekijän työskentely samoissa tiloissa antoi uutta perspektiiviä omaan tilanteeseen. En ole ainut avun tarvitsija; jokainen saa yksilöllistä apua ja tukea. Me kaikki olemme tasavertaisia ja yhtä tärkeitä. Tämä vaikutti suoraan asiakkaan psyykkiseen hyvinvointiin positiivisella tavalla.

Reisjärven kunta vastasi kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä vuoden 2022 loppuun asti. 1.1.2023 toiminnan järjestäminen siirtyi hyvinvointialueen järjestettäväksi. Kuntouttavan työtoiminnan tavoitteena on edistää asiakkaiden elämänhallintaa ja toimintakykyä sekä vahvistaa ja parantaa työllistymis- tai kouluttautumismahdollisuuksia.

Asiakkaiden työtoiminta suunniteltiin yksilöllisesti niin, että asiakas koki toiminnan mielekkääksi. Kaikille kuntouttavan työtoiminnan asiakkaille löytyi

paikka joko kunnan toimipisteistä, seurakunnalta tai PPKY Selänteen toimipisteistä. Säännöllisen työtoiminnan myötä asiakkaiden arjen hallinnan valmiudet paranivat, sosiaalinen itsetunto koheni ja fyysinen toimintakyky parani.

Kuntouttavan työtoiminnan siirtyminen Hyvinvointialueen järjestettäväksi vuoden 2023 alussa, ei muuttanut asiakkaiden kanssa tehtävää työtoimintaa. Tavoitteet olivat edelleen samat kuin kunnan järjestäessä toimintaa. Työtoimintaa järjestettiin kädentaitopajalla, Pohteen yksiköissä ja kunnan teknisellä toimella sekä kirjastolla.

Asiakkaille annettava yksilövalmennus tuli uutena palveluna kuntouttavan työtoiminnan rinnalle. Reisjärvellä yksilövalmentaja käy kerran viikossa tiistaisin, tarvittaessa useammin. Yksilövalmennus sisältää yksilöllisesti asiakkaan tarvitsemaa ohjausta esim. työnhakuun, opiskeluun, KELAn palveluun tai terveydenhoitoon liittyvää ohjausta ja opastusta.

	Asiakkaita	Kuty-päiviä
2021	18	1379
2022	16	1069
2023	20	1158
2024	17	904

Taulukko 3. Kuntouttavan työtoiminnan asiakkaat / vuosi ja asiakkaiden yhteenlasketut läsnäolopäivät /vuosi

6.4 IKÄIHMISET

6.4.1 POHTEN IKÄIHMISTEN PALVELUT

Reisjärven kunnassa 65 vuotta täyttäneiden määrä on kasvava. Kun vuonna 2023 heitä oli 29,1 % (756) kaikista kuntalaisista, vuonna 2024 osuus oli 30,2 % (772). Vuoden aikana omaishoidettavia 65 vuotta täyttäneitä oli vuonna 2023 20 ja vuonna 2024 17. Heistä 80-vuotta täyttäneitä oli vuonna 2023 16 ja vuonna 2024 13. Säännöllisen kotihoidon 65–84-vuotiaita asiakkaita oli 47 (2023) ja 51 (2024) ja 85-vuotta täyttäneitä 42 (2023) ja 37 (2024).

Ikäihmisten palveluissa ympärivuorokautisessa palveluasumisessa oli Pohteen oman raportoinnin mukaan joulukuussa 2024 21 reisjärvistä asiakasta. Säännöllisen kotihoidon asiakasmäärä oli ajanjaksolla 1–9/2025 80 yli 65-vuotiasta asiakasta.

6.4.2 REISJÄRVEN KUNNAN VANHUS- JA VAMMAISNEUVOSTO

Reisjärven kunnan vanhus- ja vammaisneuvosto pyrkii edistämään ikääntyneiden ja vammaisten vaikutus- ja osallistumismahdollisuuksia sekä järjestämään kuntalaisille monipuolisesti hyvinvointia ja osallisuutta edistävää toimintaa. Reisjärven vanhus- ja vammaisneuvo on nimennyt edustajansa ja varaedustajansa myös Pohteen vanhus- ja vammaisneuvostoihin. Neuvostot toimivat ikääntyneen ja vammaisväestön äänenä hyvinvointialueen päätöksenteossa.

Vuosien 2023 ja 2024 aikana Reisjärven kunnan vanhus- ja vammaisneuvoston toiminta vilkastui verrattuna aikaisempiin vuosiin. Neuvosto järjesti useita erilaisia kaikille avoimia tapahtumia, jotka mahdollistivat yhdessäoloa ja sosiaalista kanssakäymistä. Neuvosto järjesti vuosittain myös linja-autokyydityksen Seniorimessuille joko Ouluun tai Ylivieskaan. Vuosina 2024 ja 2025 neuvosto oli myös järjestämässä ikäihmisten liikkumisen teemaviikkoa, Ikiliikkuja -viikkoa yhteistyössä vapaa-aikatoimen kanssa. Ikiliikkuja-viikolla liikunnallisiin aktiviteetteihin osallistui runsaasti ikäihmisiä ja teemaviikko tullaankin jatkossa järjestämään vuosittain.

Vanhusten viikko on valtakunnallinen teemaviikko, jonka yhteydessä järjestetään joka vuosi erilaista toimintaa ja tapahtumia. Esimerkiksi vuonna 2024 ohjelmassa olivat esteettömyyskävely sekä Rollaattoriratsia -tapahtuma. Nämä järjestettiin yhteistyössä kunnan liikenneturvallisuuustoimijan kanssa. Esteettömyyskävelyn tarkoituksena oli tehdä kunnan keskustaympäristössä huomioita esteettömyyteen liittyen ja kirjata ylös mahdolliset huomiot ja esteettömyyspuutteet. Esteettömyyskävelystä saatu raportti käytiin läpi yhteisessä palaverissa teknisen toimen kanssa ja sovittiin jatkotoimenpiteistä, joita kunta voi omalta osaltaan toteuttaa.

Vanhus- ja vammaisneuvosto järjesti vuosina 2023 ja 2024 yhteensä kolme digiopastuskertaa digitaalisten sotepalveluiden käyttöön. Opastukset järjestettiin yhteistyössä Haapajärven Eläkeläiset ry:n kanssa Pohteen järjestöavustuksen rahoituksella. Lisäksi järjestettiin Reisjärvellä Pohteen Aino-neuvontaa koskeva infotilaisuus marraskuussa 2024.

Vanhus- ja vammaisneuvostojen toiminta on aktivoitunut myös alueellisesti. Vuodesta 2023 lähtien Reisjärven, Haapajärven ja Pyhäjärven vanhus- ja vammaisneuvostot ovat järjestäneet säännölliset tapaamiset kaksi kertaa vuodessa. Tapaamisten tarkoituksena on ollut lisätä kuntien keskinäistä yhteistyötä ja verkostoitumista sekä pyrkiä yhteisesti ja alueellisesti vaikuttamaan ikääntyneitä ja vammaisia koskeviin asioihin erityisesti hyvinvointialue Pohteen asioissa. Vuodesta 2025 lähtien mukana tapaamisissa on ollut mukana myös Kärämäen vanhus- ja vammaisneuvosto.

7 MUUT HYVINVOINTIA EDISTÄVÄT TOIMET KUNNASSA

7.1 KIRJASTO

Reisjärven kirjasto tarjosi kuntalaisten käyttöön monipuolisia ja uudistuvia aineistoja ja palveluja sekä tiloja oppimiseen ja harrastamiseen. Kirjasto toimi matalankynnyksen yhteisöllisenä kohtaamispaikkana. Kirjaston tilat olivat asiakkaiden omatoimisessa yksilö- ja ryhmäkäytössä omatoimikirjaston aukioloaikoina. Kirjastossa kokoontui kuntalaisten omatoimisia osallisuutta ja terveyttä vahvistavia ryhmiä säännöllisesti. Kirjasto oli avoin myös kunnan ulkopuolisille asiakkaille. Kirjastotalossa oli käytössä myös nuorisotila, bänditila sekä alakerta, jossa on mahdollista järjestää taidenäyttelyitä tai erilaisia kokoontumisia. Kirjaston alakerrassa on jo vuosia toiminut viikoittain mm. useamman yhdistyksen yhteinen jumppa.

Kirjaston tavoitteena oli edistää kuntalaisten hyvinvointia tarjoamalla kultalaisten lainattavaksi monipuolisen kirjakokoelman sekä järjestämällä erilaisia hyvinvointia tukevia tapahtumia. Kirjastossa järjestettiin muun muassa kirjallisuus- ja kulttuuritapahtumia, luentoja sekä terveys- ja kauneusilta yhteistyössä yhdistysten ja paikallisten yritysten kanssa. Lisäksi kirjastossa myytiin liikuntatoimen puolesta kuntosalikortteja sekä vuokrattiin erilaisia harrastevälineitä kuten tennismailloja, frisbeegolf-kiekkoja ja luistelutukitelineitä. Kirjastossa tarjottiin myös digitukea ja -ohjausta sitä tarvitseville.

Lapsille ja nuorille järjestettiin lukukampanjoita ja lukuviikolla järjestettiin yhteistyössä vapaa-aikatoimen kanssa erilaisia tapahtumia eri ikäisille kuntalaisille. Lukemisen edistämistyötä tehtiin aktiivisesti sekä päiväkodin että

koulujen kanssa. Vuonna 2024 Ytyä yhteistyöhön -hankkeessa työstiin kirjaston ja perusopetuksen yhteistyömallia lukutaitoyhteistyöhön liittyen.

Tilastotietoa kirjastotoimesta

- ✓ Vuodesta 2021 vuoteen 2024 kirjaston aukiolotunnit kasvoivat 4 054 tunnista 5 611 tuntiin vuodessa.
- ✓ Henkilökunnan paikallaolotunnit nousivat vuosina 2021–2024 1 956 tunnista 1 988 tuntiin vuodessa. Vuonna 2024 muissa saman kokoluokan kunnissa kirjastojen henkilökunnan paikallaolotunnit olivat alle 1 600 tuntia vuodessa.
- ✓ Lainaajien määrä laski 752 henkilöstä 703 henkilöön, mutta kirjastoaineiston lainaajia oli edelleen yli 27 % kunnan asukkaista. Koko maassa 33 % asukkaista oli kirjaston asiakkaita vuonna 2024.
- ✓ Vuodesta 2021 vuoteen 2024 Reisjärven kirjaston kävijämäärä kasvoi 14 052 kerrasta (5,19 käyntiä/asukas) 23 459 kertaan (9,03 käyntiä/asukas) ja verkkoasiointimäärä nousi 6 235 kerrasta 11 593 kertaan vuodessa. Koko maassa fyysisiä kirjastokäyntejä oli vuonna 2024 noin 9 asukasta kohti.
- ✓ Lainauserä määrät vaihtelivat raportointijaksolla vuosittain. Suurimmat lainausluvut kirjattiin vuonna 2022, jolloin rekisteröitiin 39 062 lainaa. Vuoden 2024 lainausmäärä, 36 283 kappaletta, oli kuitenkin suurempi kuin raportointijakson ensimmäisenä vuonna.
- ✓ Laskennallinen lainausmäärä asukasta kohti nousi 12,92 lainasta/asukas vuonna 2021 13,97 lainaan/asukas vuonna 2024. Suomessa laskennallinen lainausmäärä asukasta kohti oli yli 15 lainaa asukasta kohti vuonna 2024.
- ✓ Tarkasteltavalla ajanjaksolla kirjastossa järjestettyjen tapahtumien määrä kasvoi kolmesta viiteentoista vuotta kohti.
- ✓ Tapahtumien osallistujamäärä nousi 177 henkilöstä 448 henkilöön.
- ✓ Näyttelytoiminta vilkastui ja vuonna 2024 kirjastossa järjestettiin neljä näyttelyä.
- ✓ Kirjaston toimintakulut nousivat vuodesta 2021 vuoteen 2024 64,84 eurosta asukasta kohti 87,92 euroon asukasta kohti. Koko maassa käytettiin vuonna 2024 keskimäärin 66 euroa asukasta kohti kirjastojen toimintaan. Joki-kirjastoista väkimäärältään samaa kokoluokkaa olevat Alavieska ja Kärsämäki käyttivät 100 euroa ja 111 euroa asukasta kohti kirjaston toimintakuluihin vuonna 2024.

7.2 LIIKUNTATOIMI

Valtuustokauden keskeisiä painopistealueita oli kunto- ja terveysliikunnan kehittäminen sekä laadukkaiden puitteiden tarjoaminen omaehtoiselle liikunnan harrastamiselle.

Kuntalaisia innostettiin liikkumaan mm. erilaisten kampanjoiden avulla. Talvella järjestettiin kansanhiihtokampanjoita ja kesäisin pyöräilyn kilometrikisa innosti kuntalaisia pyöräilemään. Eri puolilla kuntaa sijaitseville kuntolaatikoille kertyi kirjauksia ympäri vuoden.

Erilaiset liikunnalliset tapahtumat, kuten Presidentin liikkumishaaste, Unelmien liikuntapäivä ja Petäjämäen ulkoilupäivät keräsivät ihmisiä liikkumaan yhdessä. Vuonna 2024 järjestettiin ensimmäistä kertaa ikäihmisten oma, liikunnallinen teemaviikko Ikiliikkuja -viikko, jonka tapahtumiin ikäihmiset osallistuivat erittäin aktiivisesti. Ikiliikkuja -viikosta onkin tulossa kuntaan pysyvä teemaviikko, joka toistuu joka vuosi keväisin eri sisällöin.

Vuosina 2021–2023 järjestettiin säännöllisesti uintikuljetuksia Nivalan Uikkoon, lukuun ottamatta koronan vuoksi tulleita taukoja. Uimahallikuljetuksiin osallistui lähinnä ikäihmisiä sekä kehitysvammaisten toimintakeskusten asiakkaita Reisjärveltä ja Haapajärveltä. Kustannussyistä uimahallikuljetuksia ei järjestetty vuonna 2024, mutta toiveita ja tarvetta kuljetusten jatkamiseen kuntalaisten puolesta olisi edelleen.

Koulujen syys- ja hiihtolomaviikoilla lapsille, nuorille ja perheille järjestettiin joka vuosi runsaasti erilaisia aktiviteetteja. Osallistumisaktiivisuus oli erittäin hyvä. Tarjolla oli mm. retkiä jääkiekko-otteluihin ja Vuokattiin, ilmaisia jäähallivuoroja ja maksuttomia liikuntasalivuoroja.

Valtuustokauden aikana liikuntapaikkoja mm. Petäjämäen kuntorataa, frisbeegolf-rataa, hiihtomaata ja jalkapallokenttää kunnostettiin tarpeen mukaan ja myös joitakin uusia liikuntapaikkoja saatiin käyttöön. Vuonna 2023 Yhteisötila Vakan läheisyyteen valmistui neliväyläinen, ikääntyneille suunnattu frisbeegolf-rata. Petäjämäen latujen lisäksi talvisin avattiin useita retkilatuja ja vuosina 2023 ja 2024 ylläpidettiin myös retkiluistelurataa Kuusisaareen, mikä oli erittäin suosittu kuntalaisten ja myös muualta tulevien keskuudessa.

7.3 KULTTUURITOIMI

Kulttuuritoimen vastuulla olivat vuosittaiset kansallisen veteraanipäivän ja itsenäisyyspäivän juhla järjestelyt sekä Reisjärvi-päivien tapahtumien järjestelyt yhdessä yhdistysten ja muiden toimijoiden kanssa.

Lapsille ja nuorille pystyttiin tarjoamaan taiteen perusopetusta kuvataiteen ja tanssin aloilla. Kuvataideopetusta järjesti Jokilatvan opisto ja lastentanssi ja nykytanssiopetus järjestettiin yhteistyössä Tanssiopisto Uusikuun kanssa. Kirjaston näyttelytilaan saatiin kattavasti kiinnostavia ja erityyppisiä näyttelyitä. Muun muassa erilaisia taide- ja valokuvanäyttelyitä, Kirsi Kunnaksen juhluvuoden toiminnallinen näyttely, meteoriitinäyttely, ruisleipäaiheinen näyttely sekä Suomen maatalousmuseo Sarkan tuottama näyttely Hyvän sään aikana.

Vuonna 2023 kirjaston näyttelytilassa päästiin myös tekemään yhteisöllistä taideteosta Osiensa summa -taidepilotin merkeissä. Pilotin tuotoksena kuntalaiset pääsivät äänestämään seinämosaiikkiteoksen mallista sekä osallistumaan mosaiikin ladontaan. Valmis Suopursu -taideteos sijoitettiin Reisjärven sote-asemalle. Yhteisötaideteos oli osa Pohjois-Pohjanmaan liiton Kulttuurikeno -taidepilotihanketta.

7.4 TEKNINEN TOIMI

Kunnan tekninen toimi piti säännöllisesti huolta kunnan alueen viihtyisyydestä. Erityisesti kiinnitettiin huomiota kunnan merkittävimpiin ja keskeisimpiin kohteisiin kuten Petäjämäkeen ja Salmensuuhun. Salmensuun uimarannalle laitettiin ilmapumppaustekniikkaa hyväksikäyttäen avantouintipaikka, jolla oli runsaasti vakituksia käyttäjiä. Salmensuussa oli kesien aikana nuorten yrittäjien jäätelökioski, joka sai hyvän vastaanoton kuntalaisilta ja vierailijoilta.

Petäjämäellä ensilumenlatu saatiin varastoidun lumen ansiosta vuosittain käyttöön varhaisessa vaiheessa talvea. Peuranpolulla oli kolme huoltokohdetta, joiden siisteydestä ja polttopuiden riittävydestä huolehtiminen oli kunnan vastuulla.

Viheralueiden ryhmäkasvi-istutukset toivat kesäisin väriä katukuvaan kukkapenkkien, kukkalaatikoiden ja maapenkkien muodossa. Kunnossapito oli vuonna 2021–2024 pääosin Reisjärven 4H-yhdistyksen vastuulla ja kuntalaisilta tulikin runsaasti kiitosta hyvin hoidetuista viheralueista. Samalla 4H-yhdistys sai työllistettyä paikkakunnan nuoria kesätöihin.

Kunnassa kaksi hyvin hoidettua urheilukenttää palvelivat kuntalaisten liikunnantarvetta kesäaikoina. Kisan urheilukenttä, jossa on harrastamahdollisuudet pesäpallosta yleisurheiluun ja Leppälahden

urheilukenttä, joka keskittyi enemmän jalkapalloilijoiden tarpeisiin. Lisäksi Leppälahdessa toimi kaksi beachvolley-kenttää ja Petäjämaella kunnan ylläpitämä frisbeegolf-rata.

Talvisin jäätilanteen salliessa tehtiin Vuohijärvelle retkiluistelurata. Rata kiersi Kuusikkosaaren, missä oli kunnan ylläpitämä nuotiopaikka. Kunnalla oli myös vuosina 2021–2024 retkilatu, jonka yhteispituus noin 30 km alkaen Leppälahdesta kiertäen Vuohijärven ympäri ja jatkuen siitä aina Niemenkartanon koululle asti.

Talvisin teiden ja piha-alueiden liukkauden torjuntaa tehtiin koneellisesti urakoitsijan toimesta. Teknisen toimen henkilöstö puhdisti ja hiekoitti miestyöllä ja kunnan kalustolla koulujen, päiväkodin ja julkisten rakennusten edustat ja sisääntuloväylät onnistuen näin ehkäisemään tapaturmia.

7.5 REISJÄRVEN SEURAKUNNAN DIAKONIAITYÖ

Seurakunnan diakoniaityön periaatteena on kohdata ihmiset kokonaisvaltaisesti auttaen ja kuunnellen sekä Jumalan sanaa välittäen. Toiminta-ajatuksena on tavoittaa apua tarvitsevat ja tukea heitä, joita ei muuten auteta. Diakoniaityön kautta Reisjärvellä tuetaan ihmisten osallisuutta, luodaan aitoja kohtaamisia ja vuorovaikutusta. Diakoniaityö tekee yhteistyötä hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystalveluiden, naapuriseurakuntien sekä paikallisten toimijoiden kanssa.

Vuonna 2024 diakoniaityössä ei ollut työntekijää alkuvuodesta. Huhtikuussa diakoni aloitti virassaan ja oli töissä kuusi kuukautta. Tarvittaessa kirkkoherra hoiti diakonin töitä. Marraskuun alussa aloitti uusi diakoniaityön tekijä täydellä työajalla.

90 vuotta täyttäneitä ja sitä vanhempia seurakuntalaisia muistettiin kotikäynnillä, jossa oli mukana joko pappi tai diakoni. 80–85-vuotiaille sekä 70–75-vuotiaille järjestettiin messu sekä juhla seurakuntatalolla. Laitoshartauksia järjestettiin palvelutalo Mansikassa, hoivakoti Paavolassa, Arviidassa ja Violassa. 10 vuotta täyttävälle järjestettiin kymppisynttärät.

Varttuneiden iltapäiväkahvit ikääntyneille järjestettiin joka toinen viikko. Niissä oli osallistujia 15–44 henkilöä. Kahvitilaisuudet rakentuivat eri teemojen ympärille. Perhekerhossa, joka järjestettiin joka toinen viikko, lapsia kävi 20–25 ja aikuisia 10–15. Rippikoululaisia oli seurakunnan leirillä 22 nuorta ja muualla kävi 22 nuorta. Etukäteen sovittuja kohtaamisia diakoniaityössä oli kaikkiaan 132 kpl.

Seurakunnan diakoniatyön kautta jaettiin vähävaraisille viikoittain hävikkiruokaa pakasteena. Avustusta toimintaan saatiin rovastikunnalta ja kirkon diakonia-avustusrahosta. Myös kaupoista haettiin ostokortteja jaettavaksi vähävaraisille.

Diakoni vastaa kirkon Palvelevasta puhelimesta. Reisjärvellä vuoro on joka kuukauden 7. ja 8. päivä ja sen hoitavat koulutetut vapaaehtoiset. Yleisestikin vapaaehtoisten toiminnan merkitys diakoniatyössä on suuri. Toimintaan on saatu hyvin mukaan vapaaehtoisia toimijoita.

7.6 JOKILATVAN OPISTO

Jokilatvan opisto on Nivalan, Haapajärven, Pyhäjärven ja Reisjärven alueella toimiva kansalaisopisto, jossa kaiken ikäiset kuntalaiset voivat opiskella ja harrastaa. Jokilatvan opisto aloitti toimintansa 1.1.2006.

Vuonna 2024 opetusta järjestettiin 559 kurssilla 14 989 tuntia: Haapajärvellä 3 897 h, Nivalassa 6 579 h, Pyhäjärvellä 2 764 h ja Reisjärvellä 1 749 h. Opiskelijoita (netto) oli 3 205. Kurssilaisia (brutto) oli vuoden aikana 6 980. Opetuksen pääpaino oli musiikissa (44 % tunneista), käden taidoissa (24 %), liikunnassa ja terveydessä (15 %) ja kuvataiteissa (10 %) sekä kielissä (4 %). Taiteen perusopetusta järjestettiin kuvataiteissa ja käsityössä.

Jokilatvan opiston kursseille osallistui Reisjärvellä vuonna 2024 yhteensä 660 kurssilaista, joista miehiä oli 157 ja naisia 503. Toteutuneita kursseja oli 60. Osallistujia keräsivät eniten kädentaitojen sekä tanssin ja liikunnan kurssit. Taiteen perusopetukseen osallistui 34 opiskelijaa.

7.7 JÄRJESTÖTOIMINTA

Reisjärvellä toimii Patentti- ja rekisterihallituksen mukaan 73 rekisteröityä yhdistystä (tilanne 10/2024). Reisjärveltä löytyy monipuolisesti eri alojen yhdistyksiä ja yhdistykset toimivat aktiivisesti järjestäen harrastus- ja virkistystoimintaa, vertaistukitoimintaa, kulttuuritoimintaa, kotiseututyötä ja kylätoimintaa. Yhdistykset ylläpitävät jäsentensä edunvalvontaa, mahdollistavat poliittista aktiivisuutta sekä järjestävät ja täydentävät julkisen sektorin palveluita. Yhdistykset ovat merkittävässä roolissa kunnan tapahtumien järjestämisessä sekä itsenäisinä toimijoina että yhteistyökumppaneina.

Yhdistykset tarjoavat monille kuntalaisille virikkeellistä toimintaa ja lisäävät tätä kautta kuntalaisten aktiivisuutta, yhteisöllisyyttä ja osallisuutta.

Reisjärven kunnan ja yhdistysten yhteinen päämäärä on kuntalaisten hyvinvoinnin edistäminen. Kunta tukee yhdistyksiä muun muassa yhdistysavustuksin, tarjoamalla maksuttomia tiloja yhdistysten käyttöön sekä ottamalla yhdistykset mukaan kunnan toimintojen kehittämiseen. Kunta myös kutsuu yhdistykset säännöllisesti koolle yhdistystapaamiseen vähintään 2 kertaa vuodessa. Kunnassa toimii nimetty järjestöyhdyshenkilö, jonka tehtävänä on koordinoida kunnan ja järjestöjen yhteistyötä sekä toimia yhdistysten apuna ja tukena kaikissa yhdistystoimintaan liittyvissä asioissa.

Reisjärven kunnan ja yhdistysten yhteistyön tavoitteena on aidon keskusteluyhteyden ja kumppanuuden luominen kunnan ja yhdistysten välille sekä yhteistyömuotojen kehittäminen kaikilla osa-alueilla. Yhdistisyhteistyötä edesauttavat selkeät rakenteet ja yhdessä sovitut käytännöt. Yhteistyön osatekijöiden riittävä huomioiminen ja yhteiset pelisäännöt mahdollistavat vastavuoroisuutta ja tasapuolista yhdessä tekemistä. Yhdistisyhteistyön rakenteet ja käytännöt on kirjattu Reisjärven kunnan ja yhdistysten yhteistyöasiakirjaan, jota päivitetään säännöllisesti.

8 HANKKEET

8.1 KYNTTILÄT ESIIN VAKAN ALTA -HANKE 1.11.2020 – 30.9.2022

Reisjärven kunnan hallinnoima Kynttilät esiin vakan alta -hanke keskittyi yhdistystoiminnan haasteisiin ja kehittämistarpeisiin. Hankkeen lähtökohtana oli paikkakunnan yhteisöjen tarpeiden ja toiveiden kartoittaminen, yhdistysten aktivoiminen sekä yhdistysten ja muiden toimijoiden välisen yhteistyön tiivistäminen.

Yhteisöjen aktivoitumisen ja yhdessä tekemisen kautta tavoiteltiin kaikkien kuntalaisten toimeliaisuuden lisääntymistä ja hyvinvointia kaikille kuntalaisille. Pyrkimyksenä oli kehittää yhdistysten toimintatapoja, aktivoida jäsenistöä sekä lisätä yhteistoimintaa kaikkien paikallisten toimijoiden kesken.

Hankkeen keskeiset teemat olivat osallisuus, osaaminen ja yhteistyö. Tukemalla järjestöjen toimintaa pyrittiin lisäämään yhteisöllisyyttä, yksilöiden

merkityksellisyyden kokemuksia ja täten myös yhteiskunnallista osallistumista. Hankkeen aikana parannettiin muun muassa yhdistystoimijoiden digitaitoja, monipuolistettiin viestintää sekä saatiin oppia tapahtumien järjestämisestä. Yhteistyötä, paitsi yhdistysten kesken, myös lukuisien muiden toimijoiden kanssa tehtiin hankkeen tapahtumissa sekä yhdistysten yhteisessä tilassa, Yhteisötila Vakassa.

Yhdistystoimijoilta saadun palautteen perusteella hanke koettiin tärkeäksi ja tarpeelliseksi. Hankkeen koettiin kokonaisuudessaan onnistuneen hyvin ja auttaneen yhdistyksiä toiminnan kehittämisessä ja lisänsen yhteistyötä eri toimijoiden kesken. Hankkeen vaikutuksesta paikallisten yhdistysten toiminta aktivoitui ja useat yhdistykset havahtuivat uudella tavalla toiminnan kehittämiseen.

Hankkeen avulla kehitettiin kunta-järjestö-yhteistyötä ja saatiin luotua rakenteet yhteistyön syventämiseksi. Muun muassa säännöllisiä järjestötapaamisia, avustuksia ja tiloja sekä tapahtumayhteistyötä koskevat pelisäännöt kirjattiin Reisjärven kunnan ja yhdistysten yhteistyöasiakirjaan, joka hyväksyttiin kunnanhallituksessa 19.9.2022.

8.2 OSALLISUUTTA JA IHMISLÄHTÖISYYTTÄ PAIKALLISTA YHTEISTYÖTÄ EDISTÄMÄLLÄ -HANKE 1.8.2021 – 30.9.2023

Hankkeen päätavoitteena oli edistää heikoimmassa asemassa olevien työikäisten osallisuutta ja hyvinvointia kehittämällä kuntien osallisuuteen ja järjestöyhteistyöhön liittyvää osaamista ja käytäntöjä.

Hanke toteutettiin yhteistyönä Diakonia-ammattikorkeakoulun ja Pohjois-Pohjanmaan sosiaali- ja terveysturvayhdistyksen kanssa. Hanke toimi Euroopan sosiaalirahaston (ESR) ja Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus (STEA) tuella.

Hankkeen kumppanikuntina olivat Nivala, Raahe, Haapavesi, Utajärvi, Reisjärvi ja Sievi. Hankeaikana kumppanikunnissa toteutettiin yhteistyössä järjestöjen kanssa monenlaisia toimintamallien kokeiluja. Lisäksi hankkeessa tuettiin koko Pohjois-Pohjanmaan kuntia osallisuus-, hyvinvointi- ja järjestöyhteistyössä valmennuksin ja materiaalein.

Reisjärven kunta valitsi kohderyhmäksi työn ja koulutuksen ulkopuolella olevat työikäiset kuntalaiset ja toiminnaksi ruoka- ja kädentaidot ryhmät, mitkä

järjestettiin Yhteisötila Vakassa. Kuntouttavan työtoiminnan ohjaaja järjesti yhdessä SPR:n vapaaehtoisten kanssa ruokaryhmän toukokuusta heinäkuuhun. Ryhmässä valmistettiin yhdessä edullista kotiruokaa ja ruokailtiin yhdessä.

Kädentaidot-ryhmä järjestettiin lokakuun lopusta marraskuun loppuun yhteensä viisi kertaa. Kuntouttavan työtoiminnan ohjaaja ideoi yhdessä eri yhdistysten vapaaehtoisten kanssa, mitä ryhmässä tehtiin. Kädentaidot-ryhmässä tehtiin sytykkeitä, heijastimia ja joulukortteja, laitettiin pipariaineet purkkiin itselle tai lahjaksi annettavaksi, opeteltiin parsimaan sukkia ja korjaamaan vaatteita.

Ryhmätoiminnan ansiosta asiakkaiden itsetunto parani, sosiaalisen yhteisöllisyyden tunne syveni ja arjen hallinnan valmiudet paranivat. Osa koki myös fyysisen kunnon parantuneen. Asiakkaat sitoutuivat käymään ryhmässä, joten voidaan todeta myös sosiaalisen syrjäytymisen pienentyneen. Myös vapaaehtoiset kokivat toiminnan tuoneen heidän arkeensa erilaista sisältöä. Heidän sosiaalinen kanssakäyminen kehittyi uusien ihmisten kanssa toimiessa.

Reisjärvellä Vakan ruokaryhmän toimintamalli oli erittäin onnistunut ja toimintaa jatkettiin kunnan omana toimintana vuoden 2024 alusta lähtien, jolloin kohderyhmää laajennettiin myös eläkeläisiin. Kunta on vastannut ryhmän kustannuksista ja vapaaehtoiset jatkoivat ryhmän ohjaajina.

REISJÄRVEN MATALAN KYNNYKSEN HYVINVOINTITOIMINTAA TYÖELÄMÄN ULKOPUOLELLA OLEVILLE

Punainen Risti

YHDESSÄ
OSALLISUUTTA

Diak

Pohjois-Pohjanmaan sosiaali- ja terveysturvayhdistys ry

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Kuva 14. Reisjärven kuntakokeilu; Yhteisötila Vakan ruokaryhmä ja Kädentaidot-ryhmä

KOKEMUKSIA REISJÄRVEN KEHITTÄMISKOKEILUSTA

Kenelle toiminta oli tarkoitettu?

Toiminta oli tarkoitettu työn ja koulutuksen ulkopuolella oleville työikäisille.

Tavoite

Tavoitteena oli osallistujien hyvinvoinnin ja osallisuuden lisääminen.

Toteuttajat

Kynttilät esiin vakan alta -hanke kartoitti vapaaehtoisia mukaan toimintaan. Toiminnan toteuttivat Reisjärven kunta / kuntouttava työtoiminta ja Suomen Punaisen Ristin (SPR) Reisjärven osaston vapaaehtoiset. Lisäksi etsivä nuorisotyöntekijä ja aikuissosiaalityön ohjaaja saattelivat asiakkaitaan mukaan toimintaan. Yhdessä osallisuutta -hanke tuki toiminnan suunnittelussa ja toteutti toiminnasta tehdyn arvioinnin.

Toiminnan ajankohta

Perjantai- ja lauantai-iltoina 6.5.–8.7.2022 yhteensä 8 kertaa.

Mitä ruokaryhmässä tehtiin?

Ruokaryhmässä laitettiin yhdessä ruokaa, syötiin ja juteltiin. Ruokatarvikkeet hankittiin valmiiksi kuntouttavan työtoiminnan ohjaaja. Ruokaa valmistettiin yhdessä SPR:n vapaaehtoisten avustuksella. Joka kerran päätteeksi suunniteltiin yhdessä mitä seuraavalla kerralla valmistetaan. Jokainen sai osallistua toimintaan oman tuntemuksensa mukaan.

TULOKSIA

→ **TYÖNTEKIJÖILTÄ, VAPAAEHTOISILTA SEKÄ OSALLISTUJILTA** kuulti palautteita on ollut positiivista. Osallistujat sitoutuivat toimintaan. Toimintaa on jatkettu syksyllä kunnan ja yhdistyksen toimesta. Lisäksi ruokaryhmän rinnalle käynnistyi kädentaitoryhmän kokeilu, mikä lähti ruokaryhmäläisten toiveesta.

→ **OSALLISTUJIEN KOKEMUSTA** oman arjen ja elämän osa-alueista kysyttiin kehittämistoiminnan alku- ja loppuvaiheessa toteutetulla Minun arkeni ja elämäni -kyselyllä (MAE). MAE-kyselyn mukaan muutosta parempaan oli ihmisuhteissa, asunnossa, elinympäristössä, taloudellisessa toimeentulossa, vapaa-ajassa, harrastuksissa, elintavoissa, psyykkisessä ja seksuaalisessa hyvinvoinnissa, toimintakyvyssä, sujuvassa arjessa, avun ja palvelujen saannissa, kyyryssä käyttää etäpalveluja, joita tarvitsee arjessa sekä omaan arkeen ja elämään kokonaisuutena. Kaksi kolmasosaa vastaajista kaipasi omaan elämään pientä tai suurta muutosta ja eniten muutosta kaivattiin elämäntapoihin ja mielen hyvinvointiin.

Kokonais-
kustannukset¹
1 838,31 €

Kustannukset
osallistujaa kohti (6)
306,39 €

¹ Sisältää toimintaan osallistuneiden työntekijöiden palkkakustannukset käytetyiltä työajalta työnantajan kustannukset mukaan huomioiden (Tilastokeskuksen palkkatiedot vuoden 2021 mukaan, www.ktt.fi/tilastot-ja-julkaisut/palkkatilastot), vapaaehtoistoiminnan arvon vuodelta 2010 korjattuna ansiotasoindeksillä vuoden 2021 arvoon (Hirvonen, S. & Puolitaival, S. toim.) Vapaaehtoistoiminnan arvo Kansalaisareena) sekä käytetyn tilan ja ruoka-ainesten kustannukset.

OPITTUA

→ **YHDESSÄ SUUNNITTELU.** Toimintaa suunniteltiin yhdessä osallistujien kanssa ja toimintaan sai osallistua haluamallaan tavalla. Toimintaa kannattaa suunnitella yhdessä kohderyhmää tavoittavien työntekijöiden ja toimintaan osallistuvien vapaaehtoisten kanssa alusta alkaen.

→ **HUOMIOIDAAN VAPAAEHTOISTEN VOIMAVARAT** ja pyydetään toimintaan mukaan useampi vapaaehtoinen niin toiminta ei sitouta liikaa ja suunnitellaan toimintaa alusta lähtien vapaaehtoistoimijain kanssa yhdessä. Muistetaan että vapaaehtoinen on vapaaehtoinen. Päävastuu on työntekijällä.

→ **TOIMINTAAN SAATTAMINEN.** Asiakkaan on helpompi osallistua toimintaan tutun työntekijän saattamana.

→ **MONIKANAVAINEN VIESTINTÄ TOIMINNAN SUUNNITTELU-VAIHEESTA LÄHTIEN.** Toimintaa kannattaa markkinoida monikanavaisesti mm. henkilökohtaisilla viesteillä, puskaradion kautta, viestimällä toiminnan alkamisesta eri toimijoiden kautta sekä kauppapöjien ilmoitustauluilla.

→ **YHDESSÄ TEKEMINEN.** Esille nousi tarve yhteisestä tekemisestä myös kohderyhmän ulkopuolella oleville esimerkiksi eläkeikäisille.

Kuva 15. Reisjärven kuntakokeilun tulokset

8.3 POP-DIGI-HOITOTAKUU-HANKE 1.1.2022 – 31.12.2022

Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri hallinnoi Digitaaliset palvelut hoitotakuun edistäjänä Pohjois-Pohjanmaalla-hanketta eli lyhyesti POP-Digi-Hoitotakuu-hanke. Hankkeella oli lyhyt toteutusaikataulu syyskuu – joulukuu 2022. Hankkeen yksi osio oli Hyvinvoinnin edistämisen palvelukonsepti, mihin myös Reisjärven kunta osallistui. Kaikkiaan hankkeeseen osallistui 16 kuntaa, joista kolme kuntaa (Oulu, Kuusamo ja Reisjärvi) pilotoi Hyvinvointilähetteen.

Hanke osion tavoitteena oli edistää hoitotakuun toteutumista vahvistamalla ennaltaehkäisyä ja ongelmien varhaista tunnistamista. Suunniteltiin palvelutarjotin, mikä kokoaa yhteen yhteiselle alustalle kuntien, järjestöjen ja seurakuntien hyvinvointia edistävää toimintaa. Tarkoituksena olin, että kuntalainen löytää helposti tarvitsemansa palvelun joko itsenäisesti tai ammattihenkilön avustamana. Pohjois-Pohjanmaan digitaalinen hyvinvoinnin ja terveyden palvelutarjotin, Reittis, julkaistiin alkuvuodesta 2025.

Reittis-palveluun on koottu Pohjois-Pohjanmaan kuntien, järjestöjen ja seurakuntien sekä hyvinvointialueen tarjoamia palveluja. Reittiksestä löytyy esimerkiksi tukea elintapojen muutokseen, itsehoidon välineitä sekä vertaistuen,

kulttuurin, liikunnan ja luonnon tarjoamia mahdollisuuksia hyvinvoinnin lisäämiseen

8.4 KAIKKI MUKAAN! -NUORISOTYÖN HANKE 13.2.2023 – 10.3.2024

Avin rahoittama koulunuorisotyön hanke toteutui reilun vuoden mittaisena. Koulunuorisotyöntekijä toimi pääsääntöisesti yläkoululla ja lukiolla, satunnaisesti alakoululla. Hankkeen aikana tavoitettiin kaikki yläkouluikäiset, 6. luokkalaiset ja lukion 1. ja 2. luokan oppilaat sekä osa lukion 3. luokkalaisista ja alakouluikäisistä.

Koulunuorisotyöntekijä järjesti kouluilla säännöllisesti ryhmäytyksiä, vastasi tukioppilastoiminnasta sekä teki tiivistä yhteistyötä koulujen henkilökunnan ja oppilaskuntien kanssa mm. tapahtumien ja teemapäivien suunnittelussa. Koulunuorisotyöntekijä järjesti kouluilla välituntitoimintaa ja läksyparkkeja sekä oli yhtenä aikuisena mukana kaikissa koulun päivittäisissä toiminnoissa. Tärkeä osa työtä olivat yksilö-, pari ja pienryhmäkeskustelut mistä tahansa nuorten mieliä painavista asioista. Hankkeen avulla kehitettiin Reisjärven kouluille koulunuorisotyön toimintamallia.

Hankkeen vaikutukset:

- ✓ Koulunuorisotyöntekijän läsnäolo kouluilla lisäsi nuorten yhtenäisyyttä. Eri vuosiluokilla olleet oppilaat alkoivat viettää enemmän aikaa yhdessä.
- ✓ Nuoret saivat puolueettoman aikuisen kuuntelemaan, puhumaan ja välillä vain olemaan kanssaan. Nuorisotyöntekijä oli tuki ja turva arjessa ja tsemppaaja koulujaksamisessa. Nuorilla oli mahdollisuus luoda suhde aikuiseen ilman ns. "hoitosuhdetta". Koulunuorisotyöntekijä oli aikuinen, joka kohtasi nuoren omana itsenään.
- ✓ Koulunuorisotyöntekijä pystyi reagoimaan akuuteissa tilanteissa välittömästi esimerkiksi kuraattorin/opettajan pyytäessä apua yksittäisen oppilaan tueksi. Oppilaat hakeutuivat myös itse nuorisotyöntekijän juttusille vaikeissakin asioissa.
- ✓ Koulunuorisotyöntekijä toimi usein puolueettomana tahona vanhempien välillä setvittäessä oppilaiden erimielisyyksiä. Myös tieto huoltajien ja muun henkilökunnan välillä kulki monissa asioissa nuorisotyöntekijän kautta. Lisäksi koulunuorisotyöntekijä välitti koteihin yleistä tietoa esimerkiksi someen ja päihteisiin liittyen. Tämän korosti huoltajien ja koulun yhteistyön tärkeyttä.

- ✓ Koulunuorisotyöntekijä ohjasi nuoria tarvittaessa eteenpäin avun piiriin.
- ✓ Hanke toi mielekästä toimintaa välitunteihin ja yhteisöllisyyttä kouluihin – yhdessä tekemistä ja olemista, keskusteluja. Myös luokkahenkeä ja yhteen kuuluvuutta saatiin parannettua.

8.5 KULTTUURINEUVONTAA KIRJASTOSTA -HANKE

1.4.2023 – 31.12.2024

Suomalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi kulttuurihyvinvointi on nostettu mukaan yhdeksi elintapaohjauksen elementiksi ravitsemus- ja liikuntaneuvonnan rinnalle. Reisjärvi oli mukana Kalajoen kaupungin hallinnoimassa hankkeessa, jossa kehitettiin kulttuurihyvinvointiin ohjaamisen toimintamalleja. Kalajoen ja Reisjärven lisäksi muut hankkeessa mukana olleet kunnat olivat Kempele, Kuusamo ja Tyrnävä.

Hankkeessa kehitettiin kirjastoille viisitasoinen kulttuurineuvonnan toimintamalli:

Taso 1: Fyysinen piste

Taso 2: Digitaaliset palvelut

Taso 3: Henkilökohtainen neuvonta

Taso 4: Kulttuurikaveritoiminta

Taso 6: Hyvinvointilähete

Hankkeen aikana Reisjärven kulttuurineuvontaan saatiin ensimmäisen tason mukainen fyysinen piste, johon on vapaa pääsy kirjaston aukiolo- ja omatoimiaikoina. Pisteellä mahdollista asiakkaan omatoimisesti tutustua paikalliseen, alueelliseen ja valtakunnalliseen kulttuuritarjontaan. Pisteeltä löytyy esitteitä ja paperisia tapahtumailmoituksia, ilmoitustaulu sekä yhdistysten tiedot. Lisäksi esillä ovat kirjaston tarjoamat omat palvelut. Kulttuurineuvonnan pistettä kehitetään jatkossa ja seuraava tavoite on saada pisteelle tason 2 mukaisesti myös digitaalisia palveluita.

LÄHTEET

Allardt, Erik 1976: Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. WSOY, Helsinki.

Kuntaliitto 2024: Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävät kunnissa.

Lohtander, M., Hätönen, H., Katainen, J., Lundkvist, T., Siira, T. & Hovi, A. 2021: Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kokonaisarkkitehtuuri. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja (11/2021).

Stiglitz, J. E., Sen, A. & Fitoussi. 2009: Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress.

<https://ec.europa.eu/eurostat/documents/8131721/8131772/Stiglitz-Sen-Fitoussi-Commission-report.pdf>